

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΓ΄

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι, πρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχοῦσι ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἐκαστ. ἔτους καὶ εἶνε ἑτησίαι. — Γραφεῖον: Διοτὸ Ὅδου Σταδίου 32. 22 Φεβρουαρίου 1887

Ο ΕΜΠΡΗΣΤΗΣ

(Μυθιστορία Ἰηλ. Βερτέ. — Μετάφρασις Α. Β.)

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

Ε΄.

Ὁ συμβολαιογράφος

Ὁ πύργος τοῦ Βλινύ, ὡς γνωρίζομεν, ἀνῆκεν ἄλλοτε εἰς τὸν μακαρίτην Δυχαμέλ, ὅστις καὶ τὸν ἠγάπα, ὡς ἐφαίνετο, πολὺ. Ὅχι διότι ὁ πύργος αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἐθελγεν ἰδίᾳ τὸν πατέρα τῆς Ἀδριανῆς, ἀγρότην κτηματίαν, κερδοσκοποῦντα κάπως ἐπὶ τῶν σιτηρῶν, τῶν κτηνῶν, καὶ ἄλλων ποικίλων εἰδῶν· ἀλλ' αἱ γαίαι τοῦ κτήματος ἦσαν ἐξαιρετέου ποιότητος καὶ προσοδοφόροι, ὃ δὲ Δυχαμέλ ἐγνώριζε νὰ χρησιμοποιοῖ αὐτάς.

Οὐδὲν ἐπομένως ὑπεδείκνυεν, ὅτι διαθέσειν εἶχε ν' ἀποξενωθῆ τοῦ κτήματος αὐτοῦ, ὅτε, ἐν ἔτος περίπου πρὸ τῆς ἐποχῆς εἰς τὴν εὐρισκόμεθα, κατόπιν ἐπισκέψεως τοῦ Κ. Λοβεδύ εἰς Βωβραί, ὃ Κ. Δυχαμέλ ἀνήγγειλεν αἰφνης ὅτι εἶχε πωλήσει τὸ Βλινύ εἰς τὸν σύγγαμβρόν του ἀντὶ πεντακοσίων χιλιάδων φράγκων. Γνωστὴ ἦτο ἡ ἐπὶ τοῦ ἀγρότου—καίτοι ἰκανῶς πονηροῦ—ἐπίδρασις τοῦ Παρισινοῦ, ὥστε δὲν προὔξηνσε μεγάλην ἐκπλήξιν ἢ αἰφνίδιος αὐτῇ ἀπόφασιν. Ἄλλως δὲ ἡ ὑπόθεσις διεξήχθη τάχως· αἱ περὶ πληρωμῆς νόμιμοι προθεσμία μόλις ἐτηρήθησαν, καὶ ὁ Λοβεδύ ἐσπευσε νὰ κατοικήσῃ μετὰ τοῦ υἱοῦ του ἐν τῷ πύργῳ, ὅπου ἐσκόπων νὰ διαμένωσι τὸ θέρος ἐκάστου ἔτους.

Ὁ αἰφνίδιος θάνατος τοῦ πωλητοῦ ἐμπόδισε νὰ γνωσθῶσι πάσαι τῆς πωλήσεως αἱ λεπτομέρειαι. Ἄλλ' ἡ Ἀδριανῆ καὶ ἡ μήτηρ τῆς δὲν ἠγάπων αὐτὸ τὸ κτήμα, κ' ἐπροτίμων αὐτοῦ πολὺ τὴν ἐν Βωβραί οἰκίαν των, μόνον δὲ ἡ σοβαρότης τῆς περιστάσεως ἠδύνατο ν' ἀναγκάσῃ αὐτάς νὰ καταλύσωσιν ἐν τῷ πύργῳ. Ἄλλως ἡ κυρία Δυχαμέλ ἠσθάνετο ἄκουσα εἰδός τι δυσπιστίας πρὸς τὸν γαμβρόν της. Πλὴν τούτου, ὁ Λοβεδύ ἀπὸ μακροῦ ἤδη ἐσκέπτετο νὰ νυμφεῖσθαι τὸν Ἐκτορα μετὰ τῆς

Ἀδριανῆς, ἡ δὲ νεᾶνις οὐδόλως ἐνέκρινε τὸ σχέδιον τούτου, διότι ἡ ἐλαφρότης, ὁ ἐγωισμὸς καὶ ἡ αὐτάρκεια τοῦ Ἐκτορος τῇ ἀπήρεσκον, ὡς ἀπήρεσκον εἰς τὴν μητέρα της ἡ ψευδῆς ἀγαθότης τοῦ τραπεζίτου.

Ὁ πύργος τοῦ Βλινύ, ἐν πάροδος πλατανόφυτος συνέδεε πρὸς τὴν ἐπαρχιακὴν ὁδόν, ἦτο οὐχ ἦττον φαιδρὰ κατοικία, σύσκιος καὶ κατάρτυτος. Τὰ δωμάτια, πλουσίως ἠντρεπισμένα, παρεῖχον πᾶσαν τὴν σημερινὴν ἄνεσιν, ὀπίσω δὲ τῆς οἰκοδομῆς ἐξετείνετο ὠραίος ἀνθῶν καὶ ἀγγλικὸς κήπος, ἐν ᾧ μὲν παλαιὸς ἰδιοκτήτης εἶχε σπείρει δαυκία καὶ γογγύλια, ὃ δὲ νέος εἶχε περιποιηθῆ κατὰ τὸν ἀρχικόν του προορισμόν.

Μετὰ μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας τῆς ἐν Βλινύ ἀφίξεως αὐτῶν ἀνευρίσκομεν τὰς κυρίας Δυχαμέλ καθημένας ἐπὶ ἀγροτικῶν ἐδρῶν, κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς αἰθούσης, ὑπὸ ἀνθηρᾶν σκιάδα. Ἐφαίνοντο κατηρεῖς καὶ καταβεβλημένοι. Ἐν τῷ οἴκῳ δὲ ἠκούετο θόρυβος σφαιριζόντων, γελῶντων καὶ φαιδρῶς συνομιλούντων. Ἦσαν πάντες προσκεκλημένοι τοῦ Κ. Λοβεδύ, οἵτινες ἐπαίζον ἐν τῷ σφαιριστηρίῳ μετὰ τοῦ Ἐκτορος, ἀναμένοντες τὴν ὥραν τοῦ γεύματος.

Δὲν ἦσαν ὅμως μόναι αἱ δύο κυριαί. Ὁ τραπεζίτης ἐκάθητο πλησίον καὶ ὠμίλει πρὸς αὐτάς ταπεινῇ τῇ φωνῇ, ὅτε ὑπέρτης προσελθὼν ἀνήγγειλεν εἰς τὴν κυρίαν Δυχαμέλ, ὅτι ὁ Κ. Περρέν, ὁ συμβολαιογράφος, ἀφίκετο κ' ἐπεθύμει νὰ τὴν ἰδῆ.

— ὦ! ἄς ἔλθῃ, ἄς ἔλθῃ! εἶπεν ἀμέσως ἐκείνη· ὁ Κ. Περρέν εἶνε φίλος μας.

Καὶ ἡ Ἀδριανῆ δ' ἐπίσης ἐφάνη μεγάλως εὐχαρισθηθεῖσα ἐκ τῆς διακοπῆς αὐτῆς, διότι ὁ θεὸς της κατεγίνετο καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην νὰ τὴν πείσῃ, ὅτι ταχὺ συνοικέσιον μετὰ αὐτῆς καὶ τοῦ υἱοῦ του ἦτο τὸ μόνον μέσον ἐπανορθώσεως τῆς ἐπελθούσης συμφορᾶς.

Μετ' ὀλίγον ὁ ὑπέρτης εἰσήγαγε τὸν ἐπισκέπτην. Ὁ Κ. Περρέν ἦτο τεσσαρακοντούτης περίπου, εἶχε ζωηρὸν τὸ βλέμμα, κ' ἐθεωρεῖτο χρηστός κ' ἐπιτήδειος εἰς τὸ ἔργον του.

— Καλημέραν, Περρέν! τῷ εἶπεν ἡ κυρία Δυχαμέλ. Τί νέα ἔχεις περὶ τῆς πτωχῆς οἰκίας μας;

— Ἡ οἰκία σας ἐτελείωσε, κυρία, ἀπάντησεν ὁ συμβολαιογράφος. Ἄλλ' ἐκτός τῶν οικογενειακῶν ἀναμνήσεων, αἱ ὑποκαί καθίστων τὸ ἀκίνητον αὐτὸ ἰδιαίτερος πολῦτιμον, αἱ ἄλλαι ζῆμαί σας δὲν θὰ ἦνε μεγάλα. Ἡ οἰκία ἦτον ἡσφαλισμένη, καθὼς καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς, θὰ φροντίσω δὲ νὰ πληρώσουν αἱ ἐταιρίαι γρήγορα. . . Ἐπειτα, προσέθηκε μειδιῶν, καὶ πραγματικῆ ἀν' ὑποθετῆ ἡ μικρὰ αὐτὴ ἐλάττωσις τῆς περιουσίας σας, δὲν εἶνε ἀνεπανόρθωτος. . . Κ' ἐρχομαι νὰ θέσω εἰς τὴν διάθεσίν σας ὅσον δὴποτε χρηματικὸν ποσὸν θέλετε.

— Εὐχαριστῶ, ἀγαπητὴ μου Περρέν. Ὀλίγα χιλιάδες φράγκων θ' ἀρκέσουν ν' ἀνανεώσωμεν ἐγὼ καὶ ἡ κόρη μου τὴν ἐνδυμασίαν μας. . . Ἄλλ' ἔχεις, μοῦ φαίνεται, καὶ κάτι ἄλλο νὰ μᾶς εἴπῃς.

— Μάλιστα, κυρία: ἄλλ' ὅ,τι ὀφείλω νὰ σας ἀνακοινώσω εἶνε ὅπως διόλου ἰδιαίτερον. . .

— Ἡμπορεῖς νὰ ὑμιλήσης ἐλευθέρως ἐνώπιον τῆς θυγατρὸς μου καὶ τοῦ συγγάμβρου μου. . . δι' αὐτοὺς δὲν ἔχω μυστικά.

— Εἶνε φυσικόν, ἀπάντησεν ὁ συμβολαιογράφος μετὰ τινος στενοχωρίας: οὐχ ἦττον ἐπειδὴ ἡ ὑπόθεσις περὶ τῆς ὁποίας πρόκειται ἀφορᾷ προσωπικῶς σας καθὼς καὶ τὴν δεσποινίδα Ἀδριανήν, ἡ ὁποία εἶνε διάδοχος τῶν δικαιωμάτων τοῦ μακαρίτου πατρὸς τῆς. . .

— Μὲ ἄλλους λόγους, κύριε Περρέν, εἶπε μετὰ τινος πικρίας ὁ Λοβεδύ, ἐγειρόμενος, ἐγὼ σας στενοχωρῶ. . . Σὰς ἀφίνω λοιπὸν πρὸς στιγμὴν.

Χαιρετίσας δὲ μὲ ἦθος ἐπιτετηθευμένον, εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν. Δὲν ἀπεμακρύνθη ὅμως, ἀλλ' ἤρχισε περιφερόμενος ἀπὸ τοῦ σφαιριστηρίου εἰς τὴν αἴθουσαν, καὶ προκύπτων ἐνίστη εἰς τὸ παράθυρον ταύτης ἡ ἐκείνου.

Ὁ συμβολαιογράφος εἶχε κύψει μυστηριωδῶς πρὸς τὴν κυρίαν Δυχαμέλ.

— Ὡς εἰλικρινῆς σας φίλος, εἶπε, λυποῦμαι πολὺ ὅτι ἐδέχθητε νὰ καταλύσετε ἐδῶ.

— Τί νὰ κάμωμεν; ἀπεκρίθη ἡ κυρία Δυχαμέλ ἀμυχανοῦσα. Σχεδὸν μᾶς ἀπήγαγον. Ὀφελήθησαν ἀπὸ τὴν κατάπληξιν καὶ τὴν λύπην τῆς πρώτης στιγμῆς. . . Ἄλλὰ ποίους λόγους ἔχεις, Περρέν, νὰ λυπησῶ δι' αὐτὴν μας τὴν ἀπόφασιν;

— Δὲν ἤξεύρω κυρία, . . ἄλλ' εἶνε κάτι, τὸ ὁποῖον ἐπεθύμουν νὰ σαφηνίσω. Μετὰ τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ συζύγου σας, δὲν ἐτόλμησα νὰ σας ἀπειθῶν μερικὰς ἐρωτήσεις, διὰ νὰ μὴ σας προξενήσω συγκινήσεις λυπηρὰς: ἄλλὰ δὲν δύναμαι πλέον ν' ἀναβάλω ἐξετάσεις τινὰς περὶ ὑποθέσεως πολὺ λεπτῆς. Τὸ ποσὸν τῶν πεντακοσίων χιλιάδων φράγκων, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἔλαβεν ὁ κ. Δυχαμέλ ὡς τίμημα τοῦ Βλινύ, εἶνε εἰς χεῖράς σας;

— Διόλου ἐνόμιζα ὅτι εἶχε κατατεθῆ εἰς τὸ συμβολαιογραφεῖόν σου.

— Δὲν κατατέθη, κυρία. Μολοντί ὁ κ. Λοβεδύ ἔχει τακτικὴν ἀπόδειξιν παραλαβῆς, τὰ χρήματα οὐδέποτε περιῆλθον εἰς χεῖράς μου, διότι ὁ Κ. Δυχαμέλ, ὡς δύναμαι νὰ τὸ ἀποδείξω, μ' ἐβεβαίωσεν, ὅτι συνεπέα προσωπικῶν συμφωνιῶν μετὰ τοῦ συγγάμβρου του, τὰ χρήματα αὐτὰ εἶχον παραδοθῆ εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον. Ἄν ὅμως ὁ σύζυγός σας τὰ ἔλαβεν, ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ σας ὠμίλησε περὶ τῆς ποσότητος αὐτῆς καὶ τῆς χρήσεως τὴν ὁποίαν ἔκαμε.

— Δὲν γνωρίζω ἀπολύτως τίποτε: ὁ σύζυγός μου, μολοντί ἦτο φιλοστοργότατος καὶ πρὸς τὴν κόρην του καὶ πρὸς ἐμέ, σπανίως μᾶς ἔκαμνε λόγον περὶ τῶν ὑποθέσεων του.

— Ἐπειτα, ὑπέλαβεν ὁ Περρέν, εἰς τὰ ἔγγραφα του δὲν εὐρήθη τίποτε σχετικὸν πρὸς τὴν πληρωμὴν αὐτὴν. Δὲν ἠγάπα δὲ νὰ ἠθασαυρίζη, καὶ ἤθελε μάλιστα νὰ καρποφοροῦν τὰ χρήματά του. Ποσὸν δὲ τόσον σημαντικὸν δὲν ἠμπορεῖ νὰ χαθῆ, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ ἴχνη.

— Στάσου! Στάσου! ἐφώνησεν ἡ κυρία Δυχαμέλ, ἐνθυμηθεῖσα αἴφνης. Ἴσως ἤξεύρω τὸρα ποῦ ἀπέθεσε τὸ ποσὸν αὐτὸ ὁ σύζυγός μου.

Καὶ διηγήθη ὅ,τι τὴν προΐαν ἀκριβῶς ἐκείνην εἶχεν ἀνακοινώσει εἰς αὐτὴν ὁ Νοέλ περὶ τῆς κρύπτῆς ἣν εἶχε κατασκευάσει.

Ὁ συμβολαιογράφος ἐσκέφθη.

— Νομίζω ὅτι ἔχετε δίκαιον, κυρία, εἶπε τέλος. Ἀναμφιβόλως ὁ μακαρίτης ἐταμίευσεν εἰς αὐτὸ τὸ κιβώτιον, τὸ ὁποῖον κανεὶς δὲν ἐγνώριζε, τὸ τίμημα τοῦ Βλινύ. Ἴσως προώρισε τὰ χρήματα εἰς ἄλλην τινὰ κερδοσκοπικὴν ἐπιχείρησιν, . . ἴσως καὶ εἰς προῖκα τῆς ἀγαπητῆς του κόρης. Ὅπως δὴποτε, τὸ ποσὸν αὐτό, πιθανῶς εἰς τραπεζικὰ γραμματῆα, θὰ κατεστράφη ἀπὸ τὴν πυρκαϊάν.

— Τίς οἶδε; Ὁ Κ. Νοέλ βεβαιώνει ὅτι τὸ κιβώτιον ἦτο ἀπρόσβλητον ἀπὸ τὸ πῦρ. Ἰδέ τον ἐκ μέρους μου, καλέ μου Περρέν, καὶ εἶπέ του ποῖαν σπουδαιότητα ἔχει δι' ἡμᾶς τὸ περιεχόμενον τοῦ κιβωτίου αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον κατασκευάσει.

— Ἐχε πεποιθήσιν εἰς αὐτόν, μητέρα! ἐφώνησε ζωηρῶς ἡ Ἀδριανή. Τὴν παρελθούσαν νύκτα μᾶς ἔσωσε τὴν ζωὴν. Εἶμαι δὲ βεβαία ὅτι δὲν θὰ ἐδίσταζε νὰ ἐκτεθῆ καὶ πάλιν διὰ νὰ σώσῃ τὴν περιουσίαν μας.

Ὁ Περρέν ἠτένισεν ἐταστικὸν βλέμμα ἐπὶ τὴν νεάνιδα, ἣτις ἀπέστρεψε τὴν κεφαλὴν.

— Ὅχι ὅλην σας τὴν περιουσίαν, δεσποινίς, ὑπέλαβε, διότι καὶ μετὰ τὴν πυρκαϊάν εἴσθε πλούσιαι ἀκόμη, πολὺ πλούσιαι. Ἐχετε ὅμως πολὺ δίκαιον νὰ ἔχετε πεποιθήσιν εἰς τὸν Νοέλ Λε-

τελίε. Τὸν γνωρίζω, καὶ ἤξεύρω πολλὰς καλὰς πράξεις του. Εἶνε νέος ὅστις διὰ τῆς νοημοσύνης του, τῆς ἀνατροφῆς του, καὶ τῶν εὐγενῶν του αἰσθημάτων καθίσταται πολὺ ἀνώτερος τοῦ ἐπαγγέλματός του.

Διαρκούσης τῆς συνομιλίας ταύτης οἱ δύο Λοβεδύ εἶχον καταθῆ εἰς τὸν κήπον. Παρήρχοντο δὲ ἀδιακόπως πρὸ τῶν διαλεγομένων, ψιθυρίζοντες μεθ' ἱκανῆς αὐθαδείας.

Ὁ συμβολαιογράφος ἠγέθη.

— Πρέπει νὰ ἐπιστρέψω εἰς Βωβραί, ὑπέλαβε, καὶ λυποῦμαι πολὺ, ἀγαπηταί μου κυρία, ὅτι σας ἀφίνω ἐδῶ.

— Ἄλλὰ τέλος πάντων, Περρέν, τί φοβεῖσαι; ἠρώτησεν ἡ κυρία Δυχαμέλ μετὰ τινος ἀνωπομονησίας. Ἐπρεπε νὰ ἀρνηθῶ τὴν παράκλησιν τοῦ γαμβροῦ μου;

— Ἴσως, πραγματι, σας ἦτο ἀδύνατον ν' ἀρνηθῆτε, ἀλλὰ τὸ κατ' ἐμὲ θὰ νῆχαριστούμην πολὺ ἐάν δὲν ἦσθε ἐδῶ. . . Ἐπὶ τοῦ παρόντος, κυρία, προσέθηκεν ἐμπιστευτικῶς, προσέχετε τὰς παγίδας τὰς ὁποίας ἠμποροῦν νὰ σας στήσουν. Μὴν ὑπογράφετε κανέν ἐγγράφον, οἰσδὴποτε φύσεως, πρὶν μὲ συμβουλευθῆτε.

Ἡ ἀγαθὴ γυνή, περίτρωμος, ἠτοιμάζετο νὰ ζητήσῃ ἐξηγήσεις, ὅτε ὁ τραπεζίτης καὶ ὁ Ἐκτωρ ἐπλησίασαν.

— Πῶς; κύριε Περρέν, εἶπεν ὁ Λοβεδύ, μεθ' ὑπερβολικῆς ἀγαθότητος, ἀναχωρεῖτε; Ἠλπίζα ὅτι θὰ ἐμένετε νὰ γευματίσετε μαζί μας.

— Καὶ μετὰ τὸ γεῦμα, ἐξηκολούθησεν ὁ Ἐκτωρ, νὰ μοῦ δώσετε ἐν μάθημα εἰς τὸ σφαιριστήριον, ὅπου, καθὼς λέγουν, εἴσθε πρώτης δυνάμεως.

— Εὐχαριστῶ, κύριοι, ἀπάντησε φιλοφρόνως ἀλλὰ ξηρῶς ὁ συμβολαιογράφος. Μὲ περιμένουν εἰς τὸ σπίτι. Ὡς πρὸς τὸ μάθημα, ἐξηκολούθησεν, δὲν ἔχω ἀξίωσιν νὰ διδῶ εἰς κανένα: ἀρκοῦμαι μόνον νὰ μὴ λαμβάνω.

Καὶ χαιρετίσας ἀπῆλθε μετὰ τινὰ δὲ λεπτὰ ἠκούσθη τὸ ἀμαξίόν του κυλιόμενον ἐπὶ τῆς παρόδου.

Τότε ὁ Κ. Λοβεδύ ἀνέλαβε τὴν προτέραν αὐτοῦ θέσιν παρὰ τῆς γυναικαδέλφου του καὶ προσεπάθησεν ἐπιτηδείως νὰ ἐξιχνιάσῃ τὸν λόγον τῆς ἐπισκέψεως τοῦ συμβολαιογράφου: ἀλλ' ἡ κυρία Δυχαμέλ ἠρέκισθη ἀπαντήσασα δι' ὑπεφυγῶν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν μετὰ τῆς Ἀδριανῆς.

Ὁ τραπεζίτης, μείνας μόνος ἐπὶ στιγμὴν μετὰ τοῦ υἱοῦ του, εἶπεν εἰς αὐτόν περίφροντις:

— Ὁ διάβολος νὰ πάρῃ τὸν κατηραμένον αὐτόν συμβολαιογράφον, ὁ ὁποῖος ἐρχεται νὰ μᾶς χαλάσῃ τὴν ὑπόθεσιν. Εἶνε τόσον μάλλον ἐπικίνδυνος, ὅσον εἶνε πονηρὸς καὶ ἔχει ὅλην τὴν

ἐμπιστοσύνην τῆς Λουίζας, καθὼς εἶχε καὶ τοῦ ἀνδρός τῆς. Τὸρα πρέπει νὰ κάμωμεν γρήγορα ὅ,τι ἔχομεν νὰ κάμωμεν. . . Τὸ χρηματιστήριον δὲν ὑψώνεται, καὶ τὸν μῆνα αὐτὸν ἐπλήρωσα πάλιν πενήντα χιλιάδες φράγκα διαφοράς. Ἄν δὲν λάβωμεν μέτρα, θὰ τὰ τινάζωμεν πρὶν πραγματοποιήσωμεν τὰ σχέδιά μας.

— Τί νὰ κάμωμεν; ἀπάντησεν δυσθύμως ὁ Ἐκτωρ. Αὐτὸ τὸ ἀνόητον κορίτσι δὲν ἐννοεῖ καν τὰ ὠραία μου λόγια.

— Πρέπει νὰ ὠφελθῆς, εἶπεν ὁ Λοβεδύ παραδόξως μειδιῶν, ἀπὸ τὴν εὐνοϊκὴν περίστασιν ἡ ὁποία σοῦ παρουσιάζεται τὸρα. Ἡ θεία σου καὶ ἡ ἐξαδέλφη σου θὰ μείνουν εἰς τὸ Βλινύ, ἀρκετὰς ἡμέρας τοῦλάχιστον. Ἄς ὠφελθῶμεν. Ἐμπρὸς, Ἐκτωρ, γίνου ἀκαταμάχητος! Τί ὀργή! Σὺ ὁ κατακτητῆς τῶν Παρισίων δὲν θὰ καταφέρῃς μίαν μικρὰν χωρικὴν;

Τὸρα ἐμειδίασεν αὐταρέσκως ὁ Ἐκτωρ.

— Νὰ ἰδοῦμεν, πατέρα, ἀπάντησεν, νὰ ἰδοῦμεν! Ἀλήθεια, ἐμαθες τί ἤθελε ἐδῶ αὐτός ὁ συμβολαιογράφος;

— Ὅχι. Ἄλλ' ὑποθέτω, ὅτι θὰ ὠμίλησε περὶ τῆς πληρωμῆς τοῦ Βλινύ. Εἶμαι φοβερά ἀνήσυχος, διότι ἐπὶ τέλους θὰ ἀνακαλυφθῆ. . . Χωρὶς ἄλλο ἡ κυρία Δυχαμέλ θὰ μετέδωκε εἰς τὸν Περρέν τοὺς λόγους τοῦ Νοέλ περὶ τοῦ κιβωτίου ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἦτο κρυμμένον εἰς τὸν τοίχον. Ἄν δὲν ἀπατώμαι, ἐκεῖ μέσα κρύπτεται τὸ μυστικόν μας. Ἄχ, Ἐκτωρ! ἂν ἦσουν δραστήριος, πρόθυμος καὶ τολμηρὸς, ὅπως ἤμουν ἐγὼ εἰς τὴν ἡλικίαν σου, θὰ ἐπροσπαθῆς νὰ βεβαιωθῆς. . .

— Ὡ! θαυμάσιον ἔργον μοῦ ἀναθέτεις, ἀλήθεια! Αὐτὸ εἶνε δουλειὰ τοῦ ἥρωϊκοῦ ἐκείνου πυροσβέστου, ὁ ὁποῖος σώζει κυρίας καὶ νεάνιδας ἐκτελῶν τὰ καθήκοντά του. Ἐπειτα, ἂν ἀληθεύουν ὅσα λέγονται, τὸ κιβώτιον αὐτὸ κατεστράφη βέβαια εἰς τὴν πυρκαϊάν.

— Ὁ θεὸς νὰ δώσῃ! ἢ ὁ διάβολος! Τέλος πάντων θὰ ἰδῶ μόνος μου, καὶ θὰ προσπαθῶ ν' ἀποφύγω δι' ὅλων τῶν μέσων. . . . Σὺ, κάμε ἔργον σου νὰ σ' ἀγαπήσῃ ἡ Ἀδριανή. Πρέπει νὰ σ' ἀγαπήσῃ, τὸ ἐνόησες; ἢ τοῦλάχιστον νὰ τὴν νυμφευθῆς τὸ ταχύτερον. Κάμε ὅ,τι θέλεις, εἶσαι ἐλεύθερος, ἀλλὰ πρέπει ὁ γάμος σου νὰ γείνη συντομώτατα, διότι ἄλλῶς εἴμεθα καὶ οἱ δύο χαμένοι. Συλλογίσου, Ἐκτωρ, προσέθηκε δι' ὑποκόφου φωνῆς, ὅτι κατὰ τοὺς μετρωτέρους ὑπολογισμούς, ἡ μικρὰ ἔχει δύο ἑκατομμύρια προῖκα!

Ὁ κώδων, καλῶν εἰς τὸ γεῦμα, διέκοψε τὸν διάλογον, ὁ δὲ Ἐκτωρ, καμνύων τοὺς ὀφθαλμούς καὶ θέτων τοὺς ἀντίχειρας εἰς τὸ ὑπομασχάλιον ἀνοιγμα τοῦ ὑπενδύτου του, ἀπάντησεν αὐταρέσκως:

— 'Αρκεῖ, πατέρα, ἀρκεῖ! Ἐσο ἡσυχός. Ἀφοῦ πρέπει νά νικήσωμεν, θά νικήσωμεν.

Σ'.

Ἀνάκρισις.

Ὁ Νοέλ, ἀφοῦ ἐκοιμήθη ὀλίγας ὥρας, προσε- κλήθη νά μεταβῆ εἰς τὸ δημαρχεῖον τῆς Βωθραί ὅπου ἦσαν συνηγμένοι ὁ τὴν πρῶταν ἀφιχθεὶς ἀνακριτής, ὁ δὴμαρχος τῆς πόλεως καὶ τινες ἀνώτεροι ὑπάλληλοι. Ἐπρόκειτο νά γείνη ἐξέτασις οὐ μόνον περὶ τῆς πυρκαϊᾶς τῆς οἰκίας Δυχαμέλ ἀλλὰ καὶ περὶ ἄλλων ἁμοίων προγενεστέρων γεγονότων. Ὁ Νοέλ, εὐπρεπῶς ἐνδυσθεὶς, ἐσπευσε νά μεταβῆ εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς ἀρχῆς.

Ἐγένετο δὲ φιλοφρονέστατα δεκτός. Ὁ ἀνακριτής συνεχάρη αὐτὸν ἐπὶ τῇ θαυμασίᾳ του ἀφοσιώσει κατὰ τὴν παρελθούσαν νύκτα, ὁ δὴμαρχος καὶ οἱ ὑπάλληλοι ἐσφιγζαν τὴν χεῖρα του, καὶ ἀφοῦ τῷ ἐδόθη θέσις τιμητικὴ, ἤρξατο ἡ ἀνάκρισις.

Ὁ νέος μηχανοποιὸς ἐβεβαίωσεν, ὅτι ἡ πυρκαϊὰ ἐξεράγη τὸ πρῶτον ἐν ταῖς σιταποθήκαις τῆς οἰκίας, καὶ ἐκεῖθεν ἐξετάθη εἰς τὸ κύριον οἰκοδόμημα. Διηγῆθη δὲ τὴν παράδοξον αὐτοῦ συνάντησιν, ὅπισθεν τῶν τοίχων τοῦ κήπου, ὀλίγον πρὸ τῆς πυρκαϊᾶς, καὶ τὴν ματαίαν ὑπ' αὐτοῦ καταδίωξιν ἀγνώστου προσώπου.

Ἡ περίστασις αὐτὴ προὔξεν ἑντύπωσιν εἰς τοὺς ἀκούοντας.

— Πῶς, ἠρώτησε περιέργως ὁ δικαστής, δὲν παρατηρήσατε τίποτε ἰδιαιτέρον, δυνάμενον νά ὀδηγήσῃ εἰς ἀνεύρεσιν...

— Ὅχι, κύριε, καὶ δὲν ἐννοῶ πῶς τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο διέφυγε τὴν καταδίωξίν μου. Κατῶρθωσα μόνον νά παρατηρήσω, ὅτι πρέπει νά ἦτο πολὺ ἐλαφρὸν καὶ νά ἐγνώριζε κάλλιστα τὸν τόπον. Ὑποθέτω ὅτι θά ἦτο κανὲν παιδίον, διότι μόνον παιδίον ἦτο δυνατόν νά τρέχῃ, νά πηδᾷ καὶ νά κρύπτεται τόσο γρήγορα.

— Αὐτὸ εἶνε ἄξιον προσοχῆς, ὑπέλαθεν ὁ ἀνακριτής, φυλλολογῶν τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης του κατεσπαρμένα χαρτιά. Εἰς μάρτυς, εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς πυρκαϊᾶς τοῦ χωρίου Γροβοῦ, παρατήρησεν ἐπίσης τὴν παρουσίαν προσώπου λίαν εὐκινήτου, τὸ ὅποιον ἐφευγεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους καθ' ἣν στιγμὴν ἐξεράγη ἡ πυρκαϊὰ. Τὰ δύο αὐτὰ περιστατικά, συνδυαζόμενα, ἔχρουσι μεγάλην σημασίαν. Εἰπέτε μάς, κύριε Λετελιέ, ἐξηκολούθησεν ὁ δικαστής τὰς ταπεινῶν τὴν φωνήν, δὲν ἔχετε καμμίαν ὑπόνοιαν περὶ τοῦ ἐργάτου ἢ τῶν ἐργατῶν τῶν μισαρῶν αὐτῶν ἐγκλημάτων; Ὡς κάτοικος τοῦ τόπου, ἔχετε ἴσως καλλιτέρας ἡμῶν πληροφορίας.

— Δὲν ἔχω, κύριε. Ὑπόπτευσά βεβαίως πότε

τὸν ἕνα καὶ πότε τὸν ἄλλον, ὡς συμβαίνει πάντοτε εἰς ἁμοίους περιστάσεις, ἀλλὰ δὲν τολμῶ νά ἐκφράσω ὑπόψις μὴ στηριζομένης εἰς καμμίαν ἀσφαλῆ βάσιν. Οὐχ ἦττον, κύριε ἀνακριτά, ἐξηκολούθησε ταπεινῶν καὶ αὐτὸς τὴν φωνήν του, πολλοὶ φίλοι μου καὶ ἐγὼ ἐξακολουθοῦμεν ἐρευνῶντες καὶ ἐξετάζοντες μὲ πολλὴν ἐπιμονήν.

— Πολὺ καλὰ, εἶπεν ὁ δικαστής, προσύμενος ἤδη τὸ δυσχερὲς τοῦ ἔργου του. Ἡ συνδρομὴ ὅλων τῶν τιμίων κατοίκων μᾶς εἶνε ἀπαραίτητος. Ἐξακολουθήσατε λοιπὸν τὰς ἰδιαιτέρας ἐρεῦνας σας, κύριε Λετελιέ. Ἐλπίζω πολὺ ἀπὸ τὴν νοημοσύνην καὶ τὸν ζῆλόν σας· ἂν δὲ φθάσατε εἰς κανὲν σπουδαῖον ἀποτέλεσμα, μὴ διστάσατε νά μᾶς τὸ κοινοποιήσατε. Ἄν σας φανῇ χρήσιμος ἡ παρέμβασις τῆς δημοσίας δυνάμεως, ὁ δὴμαρχος θά θέσῃ τὴν χωροφυλακὴν εἰς τὴν διάθεσίν σας. Ἐχετέ τι ἄλλο νά προσθέσατε;

— Τίποτε, κύριε ἀνακριτά.

— Τότε εἰσθε ἐλεύθερος ν' ἀποσυρθῆτε.

Ὁ Νοέλ ἐχαίριεσε μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἐξῆλθεν. Ὁ δὲ δὴμαρχος, ὅστις ἐγνώριζεν αὐτὸν πρὸ πολλοῦ, τὸν παρηκολούθησεν εἰς τὸν προθάλαμον καὶ τῷ εἶπε φιλικώτατα:

— Φίλτατε κύριε Λετελιέ, ἡ ἀξιέπαινος διαγωγή σας κατὰ τὴν παρελθούσαν νύκτα δὲν πρέπει νά λησμονηθῇ. Ἐχω ἐτοιμάσει ἐκθεσιν πρὸς τὸν ὑπουργόν, ἡ ὅποια θά φύγῃ αὐριον καὶ θά δημοσιευθῇ βεβαίως καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας, παρακαλῶ δὲ τὴν ἐξοχότητά του νά σας ἀπονεύμῃ τὴν προσήκουσαν ἀμοιβήν.

Ἡ ἐκμυστήρευσις αὕτη θά προὔξεναι ἀγαλλίασιν εἰς οἰονδήποτε ἄλλον πλὴν τοῦ Νοέλ, ἀλλ' εἰς αὐτὸν προὔξεναι τὸν ἀναντίον δυσἀρέσκειαν, ὥστε ἀπήντησε σχεδὸν τραχέως:

— Εὐχαριστῶ, κύριε δὴμαρχε· ἀλλὰ δὲν ἔχω ἀνάγκην ἀμοιβῆς, οὐδὲ ἀξίζω... Σας ἱκετεύω νά μὴ στείλετε τὴν ἐκθεσίν σας, ἢ ν' ἀφαιρέσετε τοὐλάχιστον τὰ περὶ ἀμοιβῆς μου.

Ὁ δὴμαρχος ἐθεώρησεν αὐτὸν ἐκπληκτός, εἶτα δὲ μειδιῶν,

— Μοῦ εἶνε ἀδύνατον, εἶπε, νά σας ἀκούσω. Εἰσθε μετριόφρων, κύριε Νοέλ, ἀλλὰ θά πράξω τὸ καθήκόν μου. Χαίρετε.

Κ' ἐπανῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ἐνῶ ὁ Νοέλ ἀνεχώρει τεθρονημένος καὶ δύσθυμος. Ὁ νέος μηχανοποιὸς εὗρεν οἶκον τὸν συμβολαιογράφον Περρέν, ἀπὸ τοῦ πύργου ἐρχόμενον, καὶ μακρὸν μετ' αὐτοῦ συνομιλήσεν. Ἀναχωρήσαντος τοῦ συμβολαιογράφου, ἦλθον εἰς τὸ ἐργαστάσιον ὁ Γριβέ καὶ ὁ Ρεβού, διότι χάριν τοῦ κοινοῦ ἔργου οἱ τρεῖς φίλοι ἐβλέποντο σχεδὸν καθ' ἑκάστην ἐσπέραν. Ὁ Νοέλ ἦτο σιωπηλός, οἱ δύο δὲ ἄλλοι τὸναντίον ἐφαίνοντο φαιδρότατοι.

— Χωρὶς ἄλλο, κύριε Νοέλ, ἐφώνησεν ὁ ἀσπαλακοθήρας, θαρῶ πῶς τὸν ἐπίασα τὸν φίλον!

— Κ' ἐγὼ, εἶπεν ὁ ὀδοστάτης μετ' ἴσης πεποιθήσεως.

— Ἀλήθεια; ἠρώτησεν ὁ Νοέλ, ἀνάνηφρον αἴφνης ἀπὸ τοῦ ρεμβασμοῦ του. Λέγετε.

— Εἶνε κατὶ ἀνθρώποι, ὑπέλαθεν ὁ ἀσπαλακοθήρας, ποῦ μοιάζουν μ' αὐτὰ τὰ ζωντόβολα ποῦ κυνηγῶ καὶ βγάζω τὸ ψωμί μου. Δὲν τὰ βλέπετε, ἀλλὰ περπατοῦν κάτω ἀπὸ τὰ πόδια σου καὶ φυτρῶνουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ὅπου ἔβρουν ὑγρασία. Μιὰ φτυαριὰ ξαφνικὴ καὶ ποῦ χρειάζεται καὶ τὰ βγάζεις ἐξω στὴ στιγμὴ. Μοῦ φαίνεται πῶς ἦλθε ἡ ὥρα νά καταφέρωμεν τὴ φτυαριὰ.

— Ἐξηγήσου τέλος πάντων, εἶπεν ἀνυπομονῶν ὁ Νοέλ. Ποῖος, νομίζεις σύ, ὅτι εἶνε ὁ ἐνοχος;

Ὁ Ἰωάννης ὠνόμασε τὴν Φακινέταν, καὶ ἐπανάλαβε τοὺς σκοτεινοὺς λόγους, οἵτινες τὴν προτεραιάν εἶχον διαφύγει τὸ στόμα τῆς παράφρονος.

— Δὲν θά ἦτον ἀδύνατον, ἀπήντησεν ἐσκεμμένως ὁ Νοέλ. Εἰς τὴν ἀβεβαιότητα εἰς τὴν ὅποιαν εὐρισκόμεθα, καμμία ὑπόθεσις, ὅσον παράλογος καὶ ἂν φαίνεται, δὲν πρέπει ν' ἀποκλεισθῇ. Καὶ σύ, Γριβέ, τὴν ἰδίαν γνώμην ἔχεις;

— Διόλου, κύριε Νοέλ, ἀπήντησεν ὁ ὀδοστάτης. Μὲ τὴν ἀδειάν σου καὶ μὲ τὴν ἀδειαν τοῦ Γιάννη, μοῦ ἦλθε ἄλλη ἰδέα, καὶ ἦλθε καὶ εἰς ἄλλους πολλοὺς εἰς τὴν πόλιν. Σεῦρετε ὅτι σήμερον τὸ πρῶν μᾶς ἦλθαν σχοινοβάται, καὶ ἔγυρισαν μάλιστα τοὺς δρόμους μὲ τὰ τύμπανα. Εἶνε ἕνας μεγάλος μὲ τὰ γένηκα καὶ ἕνας μικρὸς ποῦ τὸν λέγουν *ξερθραμένο*. Κάθε ποῦ πιάσῃ φωτιά, εἶτε ἐδῶ εἶτε εἰς τὰ κοντινὰ χωριά, αὐτοὶ ξετρυπῶνουν πάντοτε τακτικά, χωρὶς νά ξεύρῃ κανεὶς ἀπὸ ποῦ βγήκαν. Ἀπαντήσατε χθές, καθὼς ἐλέγατε, ἕνα μικρὸν διάβολον, ποῦ σας ἐφυγε μὲσ' ἀπὸ τὰ χεῖρα. Δὲν εἶνε τάχα ὁ *ξερθραμένο*; Λέγουν ὅτι πηδᾷ εἰς τὸν αἴρα ὡς τὸ πῦρ.

— Καὶ ἡ γνώμη σου, Γριβέ, ὑπέλαθεν ὁ Νοέλ εἶνε πιθανὴ ὡς ἡ γνώμη τοῦ Γιάννη; ἀλλὰ πρὶν ἀποφανθῇ κανεὶς, πρέπει νά μελετηθῇ ὀριμῶς τὸ πρῶγμα.

— Μελετήσατέ το σεῖς. Ἐγὼ στοιχηματίζω ὅτι ὁ *ξερθραμένο*ς ἔβαλε τὴ φωτιά.

— Κ' ἐγὼ στοιχηματίζω ὅτι εἶνε ἡ Φακινέτα, ἐφώνησεν ὁ ἀσπαλακοθήρας. Νά μὲ συμπαθήσῃ ὁ Γριβέ, ἀλλ' ἐγὼ ἔχω μύτη.

— Ἡ μύτη σου δὲν ἀξίζει μιὰ πεντάρα, κύριε Γιάννη. Ἐγὼ βαζῶ τὸ κεφάλι μου...

— Ἐλάτε, μὴ μαλώνετε, διέκοψεν ὁ Νοέλ. Εἰς τῶν δύο σας ἔχει, μοῦ φαίνεται, δίκαιον, ἀλλὰ δὲν ἔξεύρω ποῖος. Αὐριον εὐθύς θά ἐξετάσω. Θά ἰδῶ τὴν Φακινέταν, θά ἰδῶ καὶ τοὺς σχοινοβάτας, καὶ θά προσπαθήσω ἐπιτηδεῖως νά μάθω. Ἀλλὰ, τί νά σας εἰπῶ! προσέθηκε σκεπτικῶς,

καὶ ἐγὼ ὑποπτεύω κάποιον, ὁ ὁποῖος δὲν εἶνε οὔτε ὁ *ξερθραμένο*ς, οὔτε ἡ τρελλή.

— Ποῖος λοιπὸν; ἀνέκραξαν οἱ δύο φίλοι τοῦ Νοέλ.

— Μὴ τὸ ἐρωτᾶτε. Αἱ ἐνδείξεις τὰς ὁποίας ἔχω εἶνε ἀόριστοι. Ἡ ὑπόνοιά μου εἶνε αἰσθημα μᾶλλον ἢ σκέψις. Ἄς τ' ἀφήσωμεν τώρα. Αὐριον, φίλοι μου, τὴν αὐτὴν ὥραν θά σας χρειασθῶ. Πρόκειται περὶ ὑποθέσεως κινδυνώδους ἴσως, κατὰ τὴν ὅποιαν ἡ συνδρομὴ σας μοῦ εἶνε ἀναγκαῖα. Θά σας περιμένω ἐδῶ.

— Ἐρχομαι, κύριε Νοέλ, ἀπήντησεν ὁ ὀδοστάτης.

— Κ' ἐγὼ, προσέθηκε ὁ ἀσπαλακοθήρας. Δὲν ἔμπορεῖ κανεὶς νά μάθῃ...

— Τίποτε. Ὑπεσχέθη νά τὸ κρατήσω μυστικόν. Ἐπειτα ὁ κίνδυνος, ἂν υπάρξῃ κίνδυνος, θά ἦνε δι' ἐμὲ μόνον.

— Καὶ διατί τάχα νά μείνωμ' ἐξω, κύριε Νοέλ, ἠρώτησε προσβληθεὶς ὁ Ρεβού!

— Βέβαια, ὑπέλαθεν ὁ ὀδοστάτης. Ἐγὼ ἤθελα νά εἶχα τόσο κίνδυνον, ὥστε νά μὴ περισσεύσῃ διὰ σας.

— Λαμπροὶ ἄνθρωποι! εἶπεν ὁ Νοέλ.

Καὶ σφίγγαντες ἀλλήλων τὰς χεῖρας, ἐχωρίσθησαν.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΤΟ ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑΙ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΝ

Ἐξ ἀποφάσεως, μία τῶν μᾶλλον ἀγνώστων χωρῶν τῆς ὑδρογείου σφαίρας εἶνε καὶ ἡ Ἑλλάς. Καὶ ἐν ταῖς παγκοσμίαις γεωγραφίαις καὶ ἐπὶ τῶν χαρτῶν φέρεται ἀνεκαθεν ὡς ἀποτελοῦσα μέρος τῆς εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου. Κατὰ πόσον ὁμῶς πράγματι ἀνήκει αὐτῇ, τοῦτο οὐδέποτε ἐξηκριβώθη. Ἐρευνηθεῖσα ὑπὸ ἀρχαιολογικῆν καὶ ἱστορικῆν ἐποψίν περισσότερον ἴσως καὶ ἀφ' ὅ,τι ἐχρειάζετο, κοινωνικῶς καὶ ἐθνολογικῶς ἀπέμεινεν ἐν τοῖς πλείστοις σχεδὸν ἄθικτος ἐπὶ ἐξέτασεως καὶ μελέτης. Ὅπως ὡς πρὸς τόσα ἄλλα, προδήλως καὶ ὡς πρὸς τοῦτο μεγάλως ἐβλάψεν αὐτὴν τὸ ἐνδοξον παρελθόν της. Ἐπὶ μακρὰ ἔτη — καὶ σήμερον δὲ ἀκόμη παρὰ τοῖς ξένοις — ὡς κυρία ιδιότης αὐτῆς ἐθεωρήθη ὅτι ἔτυχε νά κατοικηθῇ ἄλλοτε ποτὲ ὑπὸ λαοῦ, ὅστις ἦτο ὁ μᾶλλον πεπολιτισμένος τοῦ καιροῦ του. Εὐνόητον δὲ ἀποτέλεσμα τούτου ὑπῆρξεν ὅτι πᾶσα μὲν ἡ δέουσα φροντίς καὶ σπουδὴ κατεβλήθη ὅπως διευκρινισθῇ μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν πῶς ἔζων, πῶς ὠμίλουν, πῶς ἐνεδύοντο, πῶς ἔτρωγον, πῶς ἐκοιμῶντο καὶ εἴτι ἄλλο οἱ πρὸ τῶν ἐκγοντακτηρίδων κατοικήσαντες τὸν τόπον αὐτόν, μικροτάτη δὲ

ἀφ' ἑτέρου προσοχή ἐδόθη εἰς τὴν σημερινὴν αὐτοῦ κατάστασιν. Τὴν ἀπόδειξιν τῶν ἀνωτέρω θὰ ἠδύνατο νὰ εὔρη πᾶς τις καὶ ἀπλοῦν μόνον βλέμμα ρίπτων εἰς τὰ περὶ Ἑλλάδος γραφόμενα καὶ λεγόμενα ἀλλαχοῦ, μᾶλλον ἀνακριβῆ καὶ συγκεχυμένα συνήθως προκειμένου περὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ταύτης χώρας ἢ αὐτὰ τὰ περὶ τῶν ἀφρικανικῶν αἴφνης φύλων ἢ τῶν ἀσιατικῶν χωρῶν, ἃς ἐξερευνῶσι μετ' ἀδιαλείπτου ἐπιμονῆς στρατιαὶ ὅλα περιηγητῶν καὶ ἱεραποστόλων. Τῆς ἀγνοίας δὲ ταύτης τῶν καθ' ἡμᾶς μετέχομεν κατὰ πολὺ καὶ ἡμεῖσοι ἴδιοι. Τῆς σημερινῆς ἐν τῷ τόπῳ ζωῆς, ὡς ἐμόρφωσαν αὐτὴν αἱ ἀλληλοδιάδοχοι διαβάσεις ἐπιδρομῶν, οἱ μακροὶ τῆς βαρβάρου κατακτητικῆς αἰῶνος, ἢ ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως κατὰ τὸ διάστημα αὐτῶν συνεχῆς πάλη, ἢ βαθμιαία ἤδη εἰσαγωγὴ τοῦ ἐξωθεν πολιτισμοῦ καὶ ἡ κατὰ μικρὸν συνταύτισις πρὸς τὸ εἶδος τοῦ συγχρόνου ἐν τῷ λοιπῷ κόσμῳ βίου, οὐδεὶς βεβαίως θὰ ἠδύνατο νὰ καυχήθῃ ὅτι ἔχει σαφῆ ἰδέαν. Τῆς καθ' αὐτὸ ὄψεως, ἣν παριστά, κανεὶς ἀναμφιβόλως δὲν ἔχει πλήρη συνείδησιν. Τῆς πρὸ ὀλίγων ἐτι δεκαετηρίδων μορφῆς τῆς χώρας ἢ τῆς ἡμετέρας λεληθότως τελουμένης μεταβολῆς, ἣν ὑφίσταται, δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ διαγράψῃ τις ἔστω καὶ τὰς μᾶλλον ἐξεχούσας γραμμάς. Ἄγνωστος καὶ ἀνεκμετάλλετος εἶνε τῶν ἡθῶν, τῶν ἐθίμων, τῶν παραδόσεων ἡμῶν, τῶν βαθμυδῶν ἐκλείποντων, ὁ θαυμάσιος πλοῦτος. Πῶς βιοῖ, πῶς ἐργάζεται, πῶς διοικεῖται ὁ λαὸς ἡμῶν, ὁ ἀληθὴς λαός, ὅχι ὁ τῶν κέντρων καὶ τῶν πρωτευουσῶν, ἀλλ' ἡ μεγάλη μάζα ἢ πληροῦσα τὴν λοιπὴν ἐπικρατίαν, τελείαν ἀντίληψιν δὲν ἔχομεν. Ὁ δὲ πρῶτον φοράν ἀπερχόμενος τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὸ ἐσωτερικόν θὰ ἠδύνατο ἐπιστρέφω ἐν πλήρει δικαίῳ νὰ λέγῃ ἀπαραλλάκτως ὡς ὁ πολυπλαγκτός ἐκεῖνος ἦρως τοῦ μελοδράματος ὅτι ἐπανέρχεται ἐκ τῶν μάλλον παραδόξων χωρῶν. Ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἀρχιδουκῆ τῆς Αὐστρίας Ροδόλφου ἤρξατο πρὸ τινος πολυμελῆς ἐταιρία, ἥς ἀποτελοῦσι μέρος οἱ διασημότεροι τῆς μεγάλης αὐτοκρατορίας συγγραφεῖς, ποιηταί, ζωγράφοι, ἱστορικοί, ἠθολόγοι καὶ ἄλλοι ἐπιστήμονες, δημοσιεύουσα μέγα ἔργον, οὗτινος σκοπὸς εἶνε ἡ ἐντελής περιγραφή αὐτῆς ὑπὸ φυσικὴν ἄμα καὶ κοινωνικὴν καὶ ἐθνολογικὴν ἑποψιν. Ἐγὼ δὲ φαντάζομαι ὀλόκληρον καρσάκιον ἐκ ζωγράφων ἐπίσης καὶ ποιητῶν καὶ συγγραφέων περιερχόμενον ὁμοίως τὴν μικρὰν Ἑλλάδα μας καὶ ἐξερευνῶν αὐτὴν ὁμοίως ὑπὸ τὰς τρεῖς ταύτας ἐπόψεις, δημοσιεύον δ' ἐπειτα τὰς ἐντυπώσεις τῆς περιέρχου περιηγήσεως ὑπὸ τὸν τίτλον: *Ταξιδίον Ἑλλήνων... εἰς Ἑλλάδα.*

Αἱ ἀποκαλύψεις τῶν ἰθαγενῶν τούτων Δίβι-

κστον θὰ ἦσαν ἐν πολλοῖς σχεδὸν ἀπίστευτοι. Σὰς ἐγγυῶμαι ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ τὰς ζηλευσῇ καὶ αὐτὸς ὁ Στάνλεϋ!

* *

Διὰ νὰ ἐνοήσετε δὲ τοῦτο, φαντασθῆτε διὰ μίαν στιγμὴν τὸ κεφάλαιον ὅπερ θ' ἀφιερῶτο αἴφνης ἐν τῷ θαυμασίῳ αὐτῷ ἔργῳ εἰς τὰς ἑλληνικὰς φυλακὰς. Μολοντί ἀκριβῆς περιγραφή αὐτῶν ἐγὼ δὲν πιστεύω ὅτι εἶνε δυνατόν νὰ γείνη ποτέ. Ἄνευ ὑπερβολῆς, ὑποθέτω ὅτι πρὸς τοῦτο δὲν θὰ ἐξήρκει οὐδεμιᾶς γνωστῆς γλώσσης τὸ ἀφιερῶμενον εἰς ἔκφρασιν τῆς φρίκης λεξιλόγιον. Εἰς τῆς φανταστικῆς Κολάσεως τοῦ τὴν ἀπεικόνισιν δὲν θὰ ἐδοκίμασεν ἀναμφιβόλως τόσην δυσκολίαν ὁ μέγας ποιητής. Ὁ κατελθὼν εἰς τοῦ φρουρίου τῆς Χαλκίδος τὰς ὑπογείους κατακόμβας, εἰς τοῦ Παλαμηδίου τὰ ζοφερὰ ἔγκατα, εἰς τοῦ Βουλευτικῆς τὰς γλοιώδεις κλίμακας, εἰς τοῦ Ρίου τὰ ὑποθαλάσσια ἄντρα, θὰ ἠδύνατο ἐπίσης νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι εἶδε τὰ τρίτα καταχθόνια. Ἄν δὲν κοκκινίσωσιν αἱ τρίχες αὐτοῦ, ὡς ἔγεινε κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ ἰταλικῆς ὄχλου πυρρός ὁ πώγων τοῦ ἐπισκεφθέντος τὴν κόλασιν γιβελίνου αἰδοῦ ἐκ τῆς ἀναλαμπῆς τῶν φλογῶν τῆς, εἰς τὸ πνεῦμά του ὅμως θὰ ἐγχαράχθῃ ἀνεξαλείπτως τοῦ φοβεροῦ θεάματος ἢ δεινῆ φρίκης. Ἄν ἐπιχειρήσῃ ν' ἀφηγηθῇ ὅτι εἶδεν, ἢ χεῖρ του θὰ σταματᾷ ἀνίσχυρος καὶ ἢ σκέψις του θὰ παγόνῃ ὑπὸ ῥίγος τρόμου. Ὁ μὴ ἰδὼν καμμίαν τῶν εἰρηκτῶν αὐτῶν αἰδεσθῆναι ἢ ἡμπορῆ ἔραθρα εἰς ἃ δὲν καταβαίνει ἡλιου ἀκτίς, βόθρους ἐν οἷς μόλις εἰσχωρεῖ ὁ ἄηρ, βᾶθη ἐν οἷς κρατεῖ ἄλυτον σκότος, μορφᾶς οὐδὲν ἐχούσας τὸ ἀνθρώπινον, τέλματα ἰλῦος καὶ ἐγκλήματος, σώματα σπηόμενα ἐν διαρκεί ἀκίνησι, πανδαμῶνιον ἀποκτηνώσεως, ἀργίας καὶ κακοηθείας. Λάβετε ὡς ὑπόδειγμα τὸν Μεδρσέν. Εἶνε ὁ παράδεισος τῶν φυλακῶν μας. Ἐχει τὴν αὐλήν του, τὴν ἰκανῶς εὐρείαν, ἣν στεγάζει μέγα κυανοῦ ἀττικῆ οὐρανοῦ τμήμα. Ἐχει δωμάτια ἰκανῶς εὐρύχωρα. Ἐχει τὸν πλάτανόν του, τὸν καθαρίζοντα τὴν ἀτμοσφαιρὰν του καὶ γλυκὺ θροοῦντα ὑπὸ τὸν ἄνεμον καὶ εὐεργετικὴν ἀπλοῦντα τὴν σκιάν του καὶ ἐνθυμίζοντα διὰ τοῦ πρασίνου φυλλώματός του εἰς τοὺς ὑπὸ τὴν σκέπην του δεσμώτας τὴν ἐξω φύσιν, ἥς ἐστερήθησαν. Καὶ ἰδέτε τί ἀποτρόπαιος εἶνε! Ἀπολέσαστε πᾶσαν ἐλπίδα οἱ εἰσερχόμενοι! Τί θέλει τὴν λαίμητόμον ἢ Ἑλληνικὴν πολιτείαν; Προτιμότερος ὁ βραδύς θάνατος! Παρατηρήθη ὅτι οἱ βαρῦποινοι καταδικοί, οἱ ἐξερχόμενοι τυχὸν αὐτοῦ, ἐξέρχονται κατὰ τὰ τρία τέταρτα φθισικοί, ρευματικοί, σκελετοὶ ζῶντες. Καὶ πῶς νὰ μὴ ἐξέρχωνται ἡμίκεροι ἢ ἀπεκτηνωμένοι, ἀφοῦ ζωὴ αὐτῶν εἶνε ἢ ὀκλαδὴν διηνεκῆς στασιμότης, μόνη ἐ-

νασχόλησις ἢ ἀένναος ὀκνηρὰ καὶ ἀδρανὴς χαρτοπαιξία, ἀήρ των ἢ δυσώδης ἀπόπνοια τοῦ κοινῆ ἀνὰ εἰκοσάδας καὶ τριακοντάδας συναγελασμοῦ των ὅπου δὲν θὰ ἐχώρουν οὔτε πέντε ἢ δέκα, πνοή των ὁ ρυπαρὸς ἰδρῶς τῶν τοίχων τῆς γηραιᾶς οἰκοδομῆς;

* *

Καὶ ἐν τούτοις—τίς θὰ τὸ ἐπίστευεν!—ὑπάρχει καὶ μία φυλακὴ ἐν Ἑλλάδι, ἥς οἱ τρόφιμοι δὲν κυλίνονται εἰς τὸν βόρβορον, δὲν ἀποκτινοῦνται, δὲν ἀλληλοκτονοῦσι, δὲν ἀποθηριούνται. Ὑπάρχει μία φυλακὴ, ἣν διὰ νὰ ἐπισκεφθῆς δὲν ἀναγκάζεσαι νὰ κατέλθῃς εἰς βᾶθη ἀνήλια, ἣτις δὲν ἀπόζει, ἥς δὲν ἀποκλείουν τεῖχη κυκλώπεια τὸν ἄερα, καὶ τὸ φῶς ἀδιαπέραστοι φραγμοί. Ὑπάρχει μία φυλακὴ, ἐν ἣ δὲν καθήνται νυχθημερόν σταυροποδῆται χαρτοπαικτοῦντες οἱ καταδικοί, δὲν μένου βεθυθισμένοι εἰς τὴν ἰλὺν καὶ τὴν ἀργίαν, δὲν χάνουν εἰσερχόμενοι τῶν μελῶν των τὴν χρῆσιν, δὲν ἀποβάλλουν πᾶσαν ζωῆς καὶ ρώμης ἰκμάδα, πᾶν ἀνθρωπισμοῦ ἔχονος, πᾶσαν βελτιώσεως ἐλπίδα. Ὑπάρχει μία φυλακὴ, ἐν ἣ δὲν βιοῦσιν ὡς λύκοι μανδρωθέντες, δὲν διακτινῶνται ὡς χοῖροι, δὲν αὐξάνει, ἀντὶ νὰ ἐκλείπῃ, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος αὐτῶν ὁ ρυθμός. Ὑπάρχει μία φυλακὴ, ἣτις δὲν παρουσιάζει τὴν εἰκόνα παγίδος, εἰς ἥς τὸν μυχὸν ἐπέπεσαν ὕαιναί, μὴ ἀναμένουσαι ἢ τὴν πρῶτην τυχούσαν εὐκαιρίαν διὰ ν' ἀποτιναχθῶσιν ἐξ αὐτῆς καὶ ν' ἀπολυθῶσιν αὐθις ὅπου τὰς καλεῖ τοῦ θηριώδους ἐνστικτοῦ των ἢ ἀγρία ὄρμη. Ὑπάρχει μία φυλακὴ, ἐν ἣ ἐργάζονται!

Καὶ αὕτη εἶνε τὸ Σωφρονιστήριον τῆς Κερκύρας.

* *

Δὲν εἶνε πολὺς καιρὸς ἀφ' οὗτο ἐπισκέφθην τὸ Παλαμηδί. Τί τρώγλαι καὶ τί ἄβυσσοι καὶ τί ἔρεβος καὶ τί ἀγωνία! Τὸ ἀρχαῖον καὶ φοβερόν ἐνετικὸν φρούριον, μὴ δυναμὸν πλέον χάρις εἰς τοὺς εἰρηνοῦς καιροὺς καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων νὰ θερίζῃ διὰ τῶν τηλεβόλων του ὑπάρξεις, εὗρεν ἄλλο μέσον διὰ νὰ κατατρώγῃ τοιαύτας, μεταμορφωθὲν εἰς ἀπαισίαν εἰρηκτῆν. Ὁ ἀναβαίνων διὰ τῶν παρὰ τέσσαρας χιλίων βαθμίδων του ἐπὶ τῆς κορυφῆς του καὶ ἐκεῖθεν ἐμβλέπων εἰς τὰ σπλάγγνα του, κάτω, εἰς τὰς ἐσκαμμένους ὑπογείους φυλακὰς τοῦ *Μιλτιάδου*, καταλαμβάνεται ὑπὸ σκοτοδίνης. Νομίζεις ὅτι βλέπεις τὰ ἔγκατα πελωρίου τέρατος ζωντανοῦ, κήτους παραδόξου, ὅπερ κατεβρόχθισεν ἑκατοντάδας ὄντων, ἅτινα ἀνακινοῦνται ἀνησυχῶς ἐν τῶς τῶν ἀπειρομέγεθων στομαχικῶν θυλάκων του. Εἶνε δυνατόν λοιπὸν νὰ ζῶσι—δέκα, εἴκοσι, τριάκοντα ἔτη!—ἄνθρωποι ἐκεῖ μέσα! Εἶ-

νε ὅμοιοι ἡμῶν λοιπὸν τὰ φασματώδη αὐτὰ νευρόσπαστα, τὰ τεθαμμένα πενήκοντα μέτρα ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν ἐφ' ἧς ἴστασαι, ἅτινα ἀνατείνου τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν ἥλιον, ὅστις δὲν ἐμφανίζεται, ἀποβλέπου πρὸς τὸν οὐρανόν, ὅστις δὲν τὰ λυπεῖται, ὑψοῦσι πρὸς σέ, τὸν ἐλευθερόν, τὴν πυγμὴν ἀπειλητικὴν, τὸ βλέμμα ἄγριον, τὸ στόμα βλασφημοῦν; Καὶ εἶνε ὅμοιοι ἡμῶν πράγματι καὶ ζῶσιν ἐν τούτοις. Ζῶσιν εἰς τὰς κρύπτας των αὐτὰς, εἰς τὰ ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ βράχου σκαφέντα κάθυγρα δωμάτια των, εἰς τὰ κρησφύγετά των τὰ σκιώδη. Ζῶσιν ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ἔχοντες ὡς στῶμα τὸ ἐδάφος, τὸ χῶμα, ὡς θερμανσιν τῶν βδελυρῶν σαρκίων των τὴν ἐπαφήν, ὡς δρίζοντα τὸν ἀπέναντι των τοῖχον. Ζῶσιν εἰς τὰς ὀπὰς των, εἰς ἃς σύρονται καὶ εἰσχωροῦσιν ἔρποντες ὡς ἀγριμαῖα, ζῶσιν εἰς τὰς τρύπας των αἵτινες θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύουν μόνον ὡς κατοικίαι ἀσπαλάκων, ζῶσιν εἰς τὸν *Ἀράπην*, τὸ φοβερόν ὑποχθόνιον σπήλαιον, ὅπου οὐδέ ποτε εἰσῆλθε φῶς, ὅπου κατέρχεσαι διὰ περιαιρετῶν κλιμάκων εἰς τρεῖς ἢ τέσσαρας ἀλλεπαλλήλους λάκκους, τὸν ἕνα βαθύτερον τοῦ ἄλλου, τὸν ἕνα ζοφερώτερον τοῦ ἄλλου, τὸν ἕνα ἀπαισιώτερον τοῦ ἄλλου, ὅπου τὸ φέγγος τῶν λύχνων σβέννυται αὐτομάτως ἐκ τῆς ὑγρασίας, ὅπου ἀσφυκτικῶς μετὰ ἐν μόλις ἀπὸ τῆς εἰσόδου σου λεπτόν, ὅποθεν ἐξερχόμενος φέρεις τεθαμβωμένους ὡς νὰ ἐτυφλώθῃς αἴφνης τοὺς ὀφθαλμούς καὶ θαμβοῦντα τὰ ὄτα καὶ τὴν κεφαλὴν ἰλιγγιώσαν, ὡς νὰ ἀνέβῃς ἀπὸ τινος τῶν μυθολογουμένων ἐκείνων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις μαντικῶν ἄντρων, δι' ὧν ἐτελεῖτο ἢ εἰς Ἄδου κατὰβάσις...

Καὶ τότε, ἐπισκεπτόμενος τὸ Σωφρονιστήριον, δὲν δύναμαι νὰ μὴ κάμω τὴν σύγκρισιν..

Ἀναμφιβόλως τὸ τελευταῖον τοῦτο δὲν εἶνε ἑλληνικὴ φυλακὴ!

* *

Πράγματι, εἶνε ἐν ἐκ τῶν εὐεργετικῶν ἰδρυμάτων, ἅτινα οφείλει ἡ Ἑπτάνησος εἰς τὴν Προστασίαν. Τὸν Μέγαν Ἀρμωστὴν Οὐάρεδον Δούγλας ἐπὶ πολὺ θὰ ἔχη ἀφορμὴν νὰ ἐνθυμηθῆται ὁ τόπος. Γέρων αὐστηρὸς καὶ ὑποπτος καὶ εὐερέθιστος, ἐκυβέρνησε τὴν χώραν με συγκεκριμένα τὰ ἡνία καὶ τὴν μᾶστιγα εἰς τὸν ἄερα. Τίποτε δὲν παρέλειπεν ἀφ' ὅσα ἐχρειάζοντο ὅπως καταστήσῃ τὴν ἀγγλικὴν δυνάμιν σεβαστοτέραν καὶ τὴν ὑποταγὴν τῶν νησιωτῶν πλήρη. Οὔτε στασιαστικὰς ἐκδηλώσεις ἠνείχετο, οὔτε τὰς φιλελευθέρους ὁρμὰς ἄφινεν ἀχλαίναγωγῆτους, οὔτε εἰς τὰ φιλελληνικὰ αἰσθήματα ἠρέσκετο. Ἐξαιρετικὴν δὲ ἰδίως αὐστηρότητα ἀνέπτυξε κατὰ τὰ 1838, ὅτε ἀνεκαλύφθη ἡ ἄλλη πάλιν παράδο-

ξος εκείνη προπαγάνδα του καιρού εκείνου, ή καλουμένη *Φιλορθόδοξος Έταιρία*, ής έδρευούσης εν Αθήναις, αλλά και πλείστα μέλη αριθμούσης εν Έπτάνησω, σκοπός ήτο ή βάπτισις του Όθωνος ορθόδοξου, ή επανάστασις του Ιονίου, ή κήρυξις τής ενώσεως αυτού μετά τής Ελλάδος, ή συνδέσις τής εκκλησίας τής Ελλάδος και τής τής Κωνσταντινουπόλεως διοικητικώς και ή εξέγερσις των υπό την Τουρκίαν ελληνικών χωρών. Επί τή περιστάσει ταύτη ο Δούγλας εις πλείστα προέβη συλλήψεις και εξορίας διαπρεπεστάτων μάλιστα ανδρών και εις σοβαρώτατα προέβη μέτρα. Τοιούτον δέ δεικνύει αυτόν και ή εν τή αιθούση τής Γερουσίας προτομή του, δι' ής παρίσταται σύντροφος και σκυθρωπός και στυγνός σχεδόν. Άλλ' εν τούτοις οι Ιόνιοι εύγνωμονούσι προς αυτόν και ιδιαίτερος μάλιστα όβελισκος επί τούτω άνεγερθείς εν τή πλατεία προς τιμήν του εκδηλώϊ την εύγνωμοσύνην των ταύτην. Διότι συγχρόνως ήγάπησε και τους ύπηκόους αυτού και έμερίμνησεν ύπερ τής προόδου τής χώρας. Επηύξησε και έβεελτίωσε το ύπό του "Αδαμς κατασκευασθέν υδραγωγείον, έκανόνισε τά κατά την ακριβή ένεργείαν τής τοπικής νομοθεσίας, ίδρυσε το Ιόνιον Γυμνάσιον και έσύστησε το Φρενοκομείον. (Ιδιαίτερα παρένθεσις: δι' όλα δέ τά δημόσια ταύτα έργα ο προϋπολογισμός του μικρού κράτους επ' αυτού ειχεν ίσοζύγιον και *περίσσευμα* έτι). Μεταξύ δέ των άλλων ίδρυσε και το Σωφρονιστήριον τούτο. Τόν θεμέλιον λίθον αυτού έθηκε τή 19η Άπριλίου 1840, εν μεγάλη πομπή, καθ' ήν εξέφωνησε και κατάλληλον επί τή περιστάσει λόγον. Άπετελειώθη δ' έπειτα το κτίριον και έλειτούργει καθ' όλον τής Προστασίας το διάστημα. Ακόμη δέ ιστορείται ή τάξις ή εν αυτόφ και ή ασφάλεια και ο άριστος διοργανισμός.

* *

Με την μεταβολήν των πραγμάτων έννοείται ότι ταύτα δέν ήτο φυσικόν να διατηρηθώσιν. Υπό την ελληνικήν διοίκησιν άπόλεσε βεβαίως πολλά των προσόντων, άτινα καθίστων αυτό μοναδικόν διά την Ελλάδα κατάστημα. Άλλ' όσον και αν παρήλλαξε και αν κατέπεσε και αν παραμεληται, απομένει άναμφιδόλως πάντοτε πρωτοτυπότατον δημόσιον ίδρυμα, όμοιον του όποιου δέν θά είχομεν να επιδειξώμεν άλλο.

Ρωμαντικωτάτη είνε ή θέσις αυτού. Κείται, εν τέταρτον περίπου έξω τής πόλεως, επί μικρού ύψώματος, ούτινος εκείθεν χαρίεσσα κυλιεται κλιτύς, κατάφυτος και καταπραΐνη. Βρέχει ραγδαίως καθ' ήν στιγμήν μεταβαίνομεν εις αυτό, αλλά και ούτω υπό την βροχήν γελά και φαιδρόν άπλούται το τοπίον, τυλισσόμενον εις έ-

λαφρας ήμίχλης νέφος. Καλλιεργημένη και χλοαζούσα όλη ή περίξ έκτασις και οι γήλοφοι και οι άγροί. Ημερωτάτη άποψις. Έκατέρωθεν τής όδοϋ, ήν διέρχεται ή άμαξια, αϋλακας χωρίζουσι την γήν, προβάλλουσιν από του έδαφους την κορυφήν άρτίσπορα φυτά, νεωστί φαίνεται άνακινήθην το χώμα προς γεώργησιν. Όλη ή θέα του μέρους όμοιάζει περιοχήν άγροτικής επάυλεως. Και ως τοιαύτην έκλαμβάνεις το δεσπόζον τής έκτάσεως κτίριον. Έγώ τούλάχιστον άνέμενον να εύρω έξωθεν αυτού οικοδέσποιναν τροφοδοτούσαν πυκνουμένης γύρω της και κραζούσας όρνιθας, έξοχικού οικήματος φιλόξενον στέγην, καλήν έστίαν πρό τής όποιας να στεγνώσωμεν τά διάβροχα ήμων ένδύματα. . .

Είνε δέ πραγματι και άγροτική άμα έπαυλις υπό μίαν έποψιν ή φυλακή αυτη. Όλη ή περίξ της έκτασις, οι καλλιεργημένοι ούτοι άγροί, ή θάλλουσα φυτεία άνήκουσιν εις αυτό, είνε κτήσεις του. Και τά κτήματά του αυτά τά έπιμελείται αυτό το ίδιον διά των έγκατοίκων του. Καθ' ώρισμένας ήμέρας και ώρας εξέρχονται οι εν αυτόφ φυλασσόμενοι υπό συνοδείαν και εργάζονται εις τους άγρούς των. Κατάδικοι άμα και γεωργοί και ιδιοκτήται. Εις αυτούς όφείλεται όλης τής περιοχής του ή ώραία άποψις και ή άνθούσα χάρις. Καταγίνονται δέ εις την καλλιέργειαν αυτης μετ' ιδιαιζούσης εύερεσκείας και δραστηριότητος. Άναπνέουν ούτω τον άέρα τής θαλάσσης και τής έξοχής, διαθέτουν ικανόν μέρος του καιρού των, όστις άλλως θά διέρρεεν άχρηστος και άνιαρός, εις ένασχόλησιν τερπνήν και γνώριμον ίσως εις πολλούς εξ αυτών και εκ των προτέρων, δοκιμάζουν, καιτοι φρουρούμενοι, το συναίσθημα έίδους τινός μικράς έλευθερίας παρεχομένης διά του μέσου τούτου εις αυτούς και εισκιμίζου άμα και όχι αξιοκαταφρόνητον χρηματικόν ποσόν εις του καταστήματός των το ταμείον εκ των προσόδων των κτημάτων τούτων, άτινες άνεκαθεν ήσαν ώρισμένοι διά την ιδιαιτέραν αυτού ύπηρεσίαν και την καλήν συντήρησιν.

* *

Εισερχόμεθα. Ημερος ή όψις και αυτών των δεσμοφυλάκων και αυτών των φρουρών και αυτών των κλειδούχων. Βαρείαι όμως αι κλειδες και στερεά τά κλειθρα και αι κιγκλίδες ισχυραί. Η εν αυτόφ διαμονή των κατοίκων του δύναται να θεωρηθ ήγγυημένη περισσότερον ή εις όλους τους βόθρους και τά ύπόγεια των άλλων ειρκτών μας. Το πνεύμα ύφ' ο καταρτίσθη το σχέδιόν του και όπερ έπεκράτησεν εις την κατασκευήν του φαίνεται ότι ήτο να γείνη τοιούτον ώστε να μη ταλαιπωρούνται μεν οι εν αυτόφ δικιτώμενοι, να μη ήμποροϋν όμως συγχρόνως να συλλάβουν και την έσφαλμένην ιδεάν

ότι θά ήδύναντο να το έγκαταλίπουν εύκόλως. Τόν άριστον αυτού διοργανισμόν, περι ου τόσα λέγονται, εικονίζει κάλλιστα ή περιεργωτάτη άρχιτεκτονική του. Υπό έποψιν ασφαλείας είνε σχεδόν τέλειον. Μέγα και παχύ τείχος, καλώς φρουρούμενον, περιβάλλει το όλον οικοδόμημα. Το έσωτερικόν αυτού αποτελεί εύρυν κύκλον, όστις διαιρείται εις δέκα ίσομεγέθεις και ίσομήκεις άκτίνας, άγομένας από του κέντρου εις την περιφέρειαν. Οι τοίχοι των άκτινων τούτων είνε ικανώς ύψηλοί, αποχωρίζοντες έλοτελώς την μίαν από τής άλλης, εις τρόπον ώστε ουδεμίαν να δύνανται να έχωσι συγκοινωνίαν προς άλλήλας, τά δέ μεταξύ των τοίχων διαστήματα ικανώς απέχοντα. Το μεγαλειτερον μέρος των άκτινων αυτών είνε άστεγον. Μόνον το προς την περιφέρειαν άκρον εκάστης είνε έστεγασμένον καλώς άνωθεν και αποτελεί διά του όπισθεν τείχους, των δύο πλευρικών τοίχων και κιγκλιδώματος φράσσοντος το έντεϋθεν προς το κέντρον μέρος τά διαμερίσματα, εν οίς μένουσιν οι κάτοικοι, χωρίζόμενα και ταύτα εν τφ μεταξύ εις δύο δωμάτια. Ευνόητον έπομένως ότι μόνη έξοδος των έντός των άκτινων, φρασσομένων όπισθεν μεν υπό του κοινού τείχους, εκατέρωθεν δέ υπό των τοίχων των διαιρούντων τον κύκλον, απομένει ή προς το κέντρον, αφ' ής δέν είνε βεβαίως εύκολον να δραπετεύση τις. Άλλως τε δέ το κέντρον τούτο αποτελεί οικοδομή, ής το μεν ισόγειον πάτωμα κατέχουσι τά διάφορα γραφεία, το δέ άνω έχρησιμευεν ως κατοικία του διευθυντού. Συνίσταται δέ το άνω τούτο πάτωμα εκ μίας και μόνης αιθούσης, κυκλικής έπίσης και ισάριθμα έχούσης τά παράθυρα προς τά δέκα του δεσμοτηρίου τμήματα. Έκαστον παράθυρον τής αιθούσης ταύτης άνταποκρίνεται και προς μίαν άκτινα. Ούτω δέ ο διευθυντής εν μια στιγμή ήδύνατο να βλέπη ό,τι ετελείτο εν οποιαδήποτε εξ αυτών. Συγχρόνως δέ από τής ύψηλης ταύτης σκοπίας και όλον το κτίριον, δι' ενός βλέμματος περιβαλλων αυτό και καθορών τί συμβαίνει καθ' όλην του την περιοχήν και άμέσως δυναμενος να δώση τάς δεούσας διαταγας και έχων ούτω υπό την άμεσον αυτού επιτήρησιν και φυλακισμένους, και φρουρούς, και έπιστάτας, και εισερχομένους, και εξερχομένους, και τους διαβάτας έτι τους έξωθεν αυτού περώντας.

* *

Σήμερον όμως ήλλαξεν εξ έλοκλήρου προορισμόν. Ο διευθυντής δέν κατοικει πλέον εν αυτη. Το διευθυντήριον κείται κάτω, μετά των άλλων γραφείων. Και ή κυκλική αιθουσα μεταποιήθη προχείρως. . . εις εκκλησίαν.

Διότι και εκκλησιάζονται οι έγκλειστοι εν τή παραδόξφ ταύτη φυλακή.

Άπέναντι τής κλίμακος, δι' ής άνέρχονται εις αυτην, κατασκευάσθη μικρός ναός ής και ιερόν εκ σανίδων, έξωθεν του όποιου εκρεμασθησαν και έξωγραφήθησαν εικόνες τινές άγιων. Δύο κηροπήγια έτέθησαν παρ' αυτό. Άλλη μεταβολή ουδεμία. Το άπλουν τούτο και ούτω διασκευασθέν γυμνόν δωμάτιον είνε το τέμενος των πτωχών καταδικων.

Και λειτουργεί εν αυτόφ τακτικώς ιερεύς επί τούτω και όδηγούνται εις αυτό οι φυλακισμένοι όλοι, διαδοχικώς ανά δέκα ή είκοσι καθ' εκάστην Κυριακήν, συνοδευόμενοι πάντοτε υπό τής αναλόγου φρουράς μέχρι και αυτης τής εκπληρώσεως των θρησκευτικών των καθηκόντων, και προσεύχονται και ένωτιζονται των θείων βημάτων και κλίνουσι πρό τής τελουμένης χάριν αυτών μυσταγωγίας την κεφαλήν μετ' αληθοϋς πολλάκις εύλαθείας και συντριβής ειλικρινούς και κατανύξεως συγκινοϋσης. Προσέρχονται δέ πάντες προθύμως και ως εις ύποχρέωσιν, ήν ου μόνον στέργουσιν, αλλά και επιθυμούσιν ως επί το πλείστον. Εις μόνος, ως μοι ειπον, ήρνήθη ποτέ, άγνωστον διατί, να προσέλθη μετά των άλλων. Ουδεμία όμως παρεκτροπή αναφέρεται συμβάσα κατά το διάστημα τής λειτουργίας και εν γένει τής διαμονής των φυλακισμένων εν τή Έκκλησίφ.

* *

Ο έντός των άκτινων βίος των φυλακισμένων είνε άρκούντως άνετος. Και τά δωμάτια αυτών είνε σχετικώς εύρύχωρα και ο αριθμός των εν αυτοίς διαιωμένων ύπήρξε πάντοτε περιορισμένος. Οι τόξα έγκλεισμένοι εν τφ Σωφρονιστηρίφ δέν πρέπει να υπερβαίνου τους εκατόν πενήτηκοντα. Αναλογούσιν έπομένως δεκαπέντε δι' εκάστην άκτινα. Και λείπει συνεπώς το αναπόφευκτον αλληλοστίβαγμα και ο άπαίσιος συγκυλισμός και το εις μίαν πολυμελή και πολύμορφον μάζαν σύμφυγμα. Υπάρχει ο άρκών χώρος διά να κοιμώνται και διά να κάθηνται και διά να κινώνται όλίγον οι άνθρωποι. Υπάρχει μάλιστα άρκούσα θέσις διά να τοποθετώνται και τά χειρώδη αυτοίς διά τήνεργασίαν των. Διότι εκτός τής γεωργικής εργάζονται και άλλως. Οι γνωρίζοντες τέχνην τινά ή επαγγελλόμενοι τοιαύτην προτου φυλακισθώσιν δέν διακόπτουσι την έξάσκησιν αυτης αν εισέλθωσι έδώ. Μία άκτις πρό τής όποιας διερχόμεθα είνε ή των ύποδηματοποιών. Έχουν στήση εν τφ μέσω του διαμερίσματός των το σύνθηες χαμηλόν τραπέζιον και καθήμενοι περίξ εργάζονται εν άκρα προσοχή και εύσυνειδησίφ. Άλλος κόπτει διά μικρού μαχαίριδίου λωρίδας, άλλος κάρφονε τους άπαιτουμένους ήλους επί του πέλμακος έτοιμού ήδη ύποδήματος, άλλος βρέχει έντός παρακειμένου άγγείου ύδατος τά δέρματα.

«Άλλη εἶνε ἡ ἀκτίς τῶν ζυλουργῶν. Ἄλλη ἡ τῶν λεπτουργῶν. Ἄλλ' οὔτε καθολικὴ εἶνε ὡς ἄλλοτε πλέον ἢ ἐργασία, καὶ τῆς ἀναπτύξεως ἣν εἶχε λάβῃ πολὺ καθυστερεῖ. Ἄλλοτε δι' ἐκάστην τέχνην ὑπῆρχεν ἰδιαίτερον τμήμα, ἐφωδιασμένον μὲ πάντα τ' ἀπαιτούμενα καὶ παρέχον πάσας τὰς εὐκολίας εἰς τὸν ἐπιχειροῦντα νὰ ἐργασθῇ. Ἡ διεύθυνσις ἐπέβλεπε καὶ ὠριζε τὴν ἐργασίαν. Τὰ ἔργα τῶν κρατουμένων ἦσαν τελειότατα καὶ ἐπωλοῦντο ἀκριβώτατα. Τὸ Σωφρονιστήριον διεξῆγεν ἀληθῆς ἐμπόριον.

Εἶνε δὲ δυστύχημα ὅτι εἰς τὰς χεῖρας τῆς διοικήσεώς μας καὶ ἂν εὐρεθῇ τι ἐκ τῶν προτέρων καλῶν καταστρέφεται βαθμηδόν. Τὸ Σωφρονιστήριον λόγου χάριν τοῦτο πρὸ πολλοῦ ἔχει ἀφελθῆ σχεδὸν εἰς τὴν τύχην του, περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν διευθυνόντων ἐκαστοτε αὐτὸ οὐδεμία δίδεται προσοχή, καὶ ἂν εὐρεθῇ τις τοιοῦτος ἐπιθυμῶν νὰ μεριμνήσῃ περὶ αὐτοῦ πράγματι καὶ νὰ τὸ διεύθυνῃ καταλλήλως, ἢ παροχὴ τῶν πρὸς τοῦτο χρησίμων μέσων εἶνε φειδωλοτάτη πρὸς αὐτόν. Τὸ δὲ πρᾶγμα καταστῆ ἀστείον προκειμένου περὶ ἰδρύματος, ὅπερ μᾶλλον ὀφείλειαν θὰ προσέφευρεν εἰς τὸ δημόσιον ἢ δαπάνην θ' ἀπῆται. Ἐκτὸς τῶν προσόδων τῶν κτημάτων αὐτοῦ, πλεῖστα ἄλλα κέρδη καλῶς διοικούμενον θὰ ἠδύνατο νὰ πορίζῃ. Ἐν Κερκύρᾳ μοι ἀνέφερον ὡς παράδειγμα ὅτι ἐσχάτως δι' ἐργασίαν τινὰ δι' ἣν ὁ ἀρμόδιος μηχανικός εἶχεν ὑπολογίσῃ ἰκανῶς ὑπέρογκον ποσόν, χρησιμοποίησας ὁ νῦν διευθύνων αὐτὸ τοὺς κρατουμένους ὀφέλησε τὸ δημόσιον περὶ τὴν δεκάδα χιλιάδων δραχμῶν. Καὶ εἰς πάσας δὲ τὰς δεούσας ἐπισκευὰς καὶ εἰς εἴ τι ἄλλο χρησιμοποιοῦμενοι πολλὰ ἐκ τῶν χάριν τῆς συντηρήσεως τοῦ ἰδρύματος ὀριζομένων πρὸς ἐξόδους ὀφελούσιν ἐπίσης τὴν διατρέφουσιν αὐτοὺς ἀρχῆν. Δὲν ἐχρειάζοντο δὲ βεβαίως μεγάλα πράγματα ὅπως ἀναζωογονηθῇ, ὅπως λάβῃ τὴν προτέραν αὐτοῦ ὄψιν, ὅπως καταστῇ, σχεδὸν εἰπεῖν ἐκτὸς φυλακῆς ἀνθρωπίνης καὶ μικρὸν ἄμα βιομηχανικὸν πρωτότυπον εἰς τὸ εἶδος του κατὰ τὴν ἀσπῆν.

Τοιοῦτον εἶνε τὸ περιεργον αὐτὸ ἴδρυμα, ὑπὸ πάσαν ἐποψὴν ἀξίον καὶ παρατηρήσεως καὶ λόγου. Δι' ἐμὲ τούλάχιστον ἢ ἐπίσκεψίς του ὑπῆρξε διδακτικωτάτη. Καὶ ἐξέρχεται ἀφοῦ διέμεινα περὶ τὴν μίαν ἐν αὐτῷ ὥραν, μ' ἐπίσης ἐλεύθερον ὡς ὅτε εἰσῆλθον τὸ στῆθος καὶ ἀκώλυτον τὴν ἀνακνότην καὶ καθάραν τὴν σκέψιν. Ποῦ ὁ ἐφιέλτης ἐκεῖνος τοῦ Παλαμηδίου!..

ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗΣ

ΣΑΙΞΠΗΡ

Βίος καὶ ἔργα αὐτοῦ.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.)

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ θεατρικοῦ αὐτοῦ σταδίου ἐπάλασε πρὸς τὴν πενίαν, ἐργαζόμενος ἀνεπιδότως πρὸς συντήρησιν τῆς οἰκογενείας του καὶ τῶν ἑαυτοῦ γονέων, οἵτινες εἶχον περιέλθει εἰς χρηματικὰς δυσχερείας. Ἐκ τοῦ Rowe μανθάνομεν ὅτι ἐπανῆλθεν εἰς τὴν γενέθλιον πόλιν, ἀφοῦ παρήλθε πᾶς κίνδυνος καταδιώξεως παρὰ τοῦ Θωμᾶ Λούση. Ἄγνωστον πότε ἀκριβῶς ἐπανῆλθεν εἰς Στρατφόρδην, εἶνε ὅμως πιθανόν ὅτι δὲν θὰ ἐτόλμησε νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὰ κτήματα τοῦ Λούση, πρὶν ἢ παρέλθῃ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα. Ὡς δὲ ἐκ τῶν μετέπειτα δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, προσωρινῆ ὅλως ἦτον ἢ εἰς Στρατφόρδην ἐπάνοδος του, τῶν ὑποκριτῶν τοῦ τότε καιροῦ ζώντων, κατὰ γενικὸν κανόνα, βίον πλάνητα καὶ μακρὰν τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν.

Πάντες οἱ θεατρικοὶ θίασοι ἐπεσκέπτοντο διαφόρους πόλεις· εἶνε δὲ σχεδὸν βέβαιον ὅτι καὶ ὁ Σαίξπηρ θὰ εἶχε πράξει τὸ αὐτό. Ἄλλὰ ποῖαν διεύθυνσιν ἔλαβε καὶ τίνες ἦσαν οἱ συνέταιροί του, ἄγνωστον. Οὐδὲ ἔγνος τοῦ βίου αὐτοῦ ἀποκαλύπτεται ἐπὶ πέντε ἔτη, ἦτοι ἀπὸ τοῦ 1587—1592, ὅτε ἀνευρίσκομεν αὐτὸν ὑποκριτὴν ἐξέχοντα καὶ δραματοποιόν. Τὸ χρονικὸν δὲ τοῦτο διάστημα θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Halliwell ἢ πρώτη περίοδος τῆς φιλολογικῆς παιδείσεως τοῦ ποιητοῦ. Ἀποχωρήσας προῶρος ἐκ τοῦ σχολείου, ζῶν μετὰ συγγενῶν ἀπαιδευτῶν, καὶ εἰς βάνουσα ἐνασχολούμενος ἔργκ, δὲν ἦτο δυνατόν, ὡς ὁ μνημονευθεὶς βιογράφος τοῦ ποιητοῦ εἰκάζει, νὰ εἶχεν ἀρκούσαν μαθησιν. Ἄλλ' ἐν Λονδίῳ ἠδύνατο εὐχεῶς νὰ προμηθεύηται παντὸς εἶδους βιβλία, καὶ σχεδὸν καθ' ἐκάστην ν' ἀκροᾶται τῶν ἀρίστων δραματικῶν ἔργων. Οὐδεμία λυμφιλία ὅτι τότε ἐσπούδασε καὶ ξένας γλώσσας, καὶ ὅτι κατὰ τὸ δικαστήριον τῆς ἐν τῇ πρωτεύουσῃ διακριθῆς, ἠύξησε τὰς κλασικὰς αὐτοῦ γνώσεις. Οἱ ἔρωτες τοῦ Ὀβιδίου φέρ' εἰπεῖν, ἐξ ὧν ἠρύσατο πλεῖστα ἀποφθέγματα, δὲν ἦτο βιβλίον ὅπερ ἀνέγνω ἐν τῷ δημοσίῳ σχολείῳ τῆς Στρατφόρδης. Εἶχε μὲν δεῖξει ποιητικὰς τάσεις πρὶν ἢ ἀπέλθῃ τῆς Στρατφόρδης, ἀλλ' ἐκ πασῶν τῶν παραδόσεων μανθάνομεν ὅτι ἦτο ἤδη ἀνεγνώσμενος ὑποκριτῆς, πρὶν ἢ καταλεχθῇ εἰς τοὺς δραματοποιούς.

Τὰ δύο πρῶτα ποιήματά του «Ἀφροδίτην καὶ Ἀδωνιν» καὶ «Λουκῆτιν», ἀφιέρωσεν ὁ ποιητὴς εἰς τὸν φίλον καὶ προστάτην αὐτοῦ εὐγενῆ καὶ φιλόμουσον κόμητα Southampton, ὅστις πολλαχῶς ὑπεστήριξε καὶ συνέδραμεν αὐτόν. Ἐν τῇ προσφωνήσει τοῦ πρώτου ποιήμα-

τος λέγει τάδε: «Τὴν ὑμετέραν εὐαρίσκειαν ἠθέλω θεωρῆσαι τὸν μεγαλύτερον δι' ἐμὲ ἐπαίνον· θέλω δὲ προσπαθῆσαι, ὀφελούμενος ἐκ τῶν ὠρῶν τῆς σχολῆς, νὰ τιμῆσω τὴν ὑμετέραν εὐγένειαν διὰ σοβαροτέρου τινὸς ἔργου.» Ἐν τῇ προσφωνήσει δὲ ταύτῃ ὀνομάζει τὸ ποιήμα του τὸ πρῶτον γέννημα τῆς φαντασίας του. Ἡ ἀφιέρωσις τῆς Λουκρητίας εἶνε γεγραμμένη εἰς ὕψος οἰκειότερον πῶς καὶ φιλικώτερον: «Ἡ ἐγὼ γῆσις, λέγει ὁ ποιητὴς, τῆς ὑμετέρας εὐμενείας, οὐχὶ δὲ ἡ ἀξία τῶν ἀκατεργαστῶν στίχων μου, ἐξασφαλίζει τὴν ἀποδοχὴν τοῦ ποιήματος. Εἰς ὑμᾶς ἀνήκει ὅ, τι ἐπραξα, εἰς ὑμᾶς ὅ, τι θὰ πράξω».

Πολλοὶ φρονοῦσιν ὅτι ὁ Σαίξπηρ ἦτο ἡμιμαθῆς, ἂν μὴ ἀμαθῆς, καὶ ὅτι ἐξ ἀπλῆς ἐμπνεύσεως ἐγραψεν ὅσα ἐγραψεν. «Τόσον ὀλίγην τέχνην ἐνέχουσι τὰ ἔργα τοῦ Σαίξπηρ, τόσον δὲ προσθέτει εἰς αὐτὰ ἡ φύσις, ὥστε, τὸ κατ' ἐμέ, λέγει ὁ Rowe, φρονῶ ὅτι τὰ νεανικά αὐτοῦ ἔργα εἰσὶ καὶ τὰ καλλίστα.» Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ μεγαλοφυΐα του ἐκδηλοῦται ἐν τῇ ἀπαραμίλλῳ παραστάσει τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ ὅτι ἡ ἀθανασία τῶν ἔργων του ἐγκρίεται ἐν τῇ πιστῇ ἀπεικονίσει τοῦ ἀνθρώπου καθ' ἀπάσας τὰς ἐποχὰς καὶ ἡλικίας. Ὁ μετὰ προσοχῆς ἀναγινώσκων τὰ ποιήματά του θαυμάζει, ὅχι μόνον τὰς ὑπερανθρώπους ἐκείνας ψυχολογικὰς καὶ φιλοσοφικὰς παρατηρήσεις, ἀλλὰ καὶ τὰς κοινωνικὰς, πολιτικὰς καὶ δὴ καὶ ἐπιστημονικὰς αὐτοῦ γνώσεις. Νομομαθεὶς ἐκπλαγῆντες ἐκ τῶν νομικῶν γνώσεων, ἄς ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ ἀναπτύσσει, δὲν ἐδίστασαν νὰ γνωματεῦσωσιν ὅτι ἐσπούδασε τὴν νομικὴν. Τοῦτ' αὐτὸ ἐπανελάθον καὶ οἱ ἰατροί, ἀπορῶντες περὶ τῶν ἰατρικῶν αὐτοῦ γνώσεων. Ναυτικός, ἀναγνούς τὴν «Τρικυμίαν», ἀπεφάνθη ὅτι βεβαίως ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου τούτου θὰ ὑπῆρξε ναυτικός· οὐδὲ θὰ δισταῖ νὰ εἰπωσιν ὅτι ἐσπούδασεν εἰδικῶς τὸν ποιμενικὸν βίον οἱ ἀναγινώσκοντες τοὺς διαλόγους τοῦ Κορίνου καὶ τοῦ γελωτοποιοῦ ἐν τῇ κωμῳδίᾳ «Ὅπως ἀγαπᾶς», ἐν οἷς λεπτομερῶς περιγράφεται ὁ ποιμενικὸς βίος (1).

Πῶς εἶνε δυνατόν νὰ ἦτο ἡμιμαθῆς ὁ Σαίξπηρ ὅστις, ὅχι μόνον τὴν σύγχρονον ἱστορίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν μεσαιωνικὴν καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν καὶ αὐτὴν ἐν μέρει τὴν ἑλληνικὴν γινώσκει, ὡς ἐκ τῶν ἔργων του ἐξάγεται; Οὐτε τοὺς ἔρωτας

1 Ὁ R. Smith λέγει ὅτι ἐγίνωσκε τὴν γεωργίαν, καὶ τὴν κηπουρικὴν καὶ ἐν μέρει τὴν βοτανικὴν, ἦτο κάτοχος τῶν ἐθνομουσιῶν τῆς αὐλῆς, ὅτι ἐγίνωσκε τὴν ἵππουκὴν καὶ τὴν ἵπποδραμαστικὴν· ὁ Thoms δὲ εὐρίσκει ἐν αὐτῷ στρατιωτικὴν γινώσκοντα τὴν πολεμικὴν τέχνην, ὅδ' ἐπίσκοπος Wapsworth τῷ ἀποδίδει εἰδικὴν μελέτην τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

τοῦ Ὀβιδίου, ὡς ὁ μνημονευθεὶς βιογράφος τοῦ ποιητοῦ λέγει, οὔτε τὸν Πλούταρχον, ἐκ τοῦ ὁποῦ παραέλαβεν, ἐν λεπτομερεῖᾳ τὴν ὑπόθεσιν τῶν Ῥωμαϊκῶν δραμάτων, οὔτε τὴν Ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν, οὔτε συγγραφεῖς Λατίνους, οὔτε τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν, ἣν φαίνεται γινώσκων, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ δράματός του «Ἐρρίκος ὁ ὅσος», οὔτε τὸν Ὀμηρον, ἐδιδάχθη βεβαίως ἐν τῷ δημοσίῳ σχολείῳ τῆς Στρατφόρδης.

Τὰς γνώσεις ταύτας ἠντλησεν ὁ ποιητὴς οὐχὶ ἐκ συναστροφῆς πρὸς τὸ θεῖον ἢ ἐκ θεοῦ τινὸς δώρου, δι' οὗ ἐμάνθανε τὰ πάντα ἄνευ σπουδῆς, ὡς μετὰ πεποιθήσεως φρονεῖ ὁ ἄλλως σοφὸς αὐτοῦ βιογράφος καὶ ἐρμηνευτὴς Hudson, ἀλλὰ διὰ μελέτης ἐνδελεχοῦς παντοίων συγγραμμάτων, ἄμα δὲ καὶ διὰ βαθυτάτης ἐρευνῆς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

Εἶνε μὲν ἀξία θαυμασμοῦ ἡ πληθὺς τῶν γνώσεων τοῦ αὐτοδιδάκτου τούτου ποιητοῦ, ἀλλ' ἐκείνο ὅπερ ὄντως ἀποτελεῖ τὴν ἀθανασίαν του, καὶ ὅπερ κατὰ πάγκοινον ὁμολογίαν καθιστᾷ αὐτὸν ἓνα τῶν κορυφαίων ποιητῶν οὗς παρήγαγεν ὁ κόσμος, εἶνε αἱ περὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους βαθύταται γνώσεις καὶ παρατηρήσεις του, ἡ ἀνεξάντλητος δημιουργικὴ αὐτοῦ δύναμις καὶ ἡ ἀπαραμίλλος καὶ ὄντως θεῖα τέχνη περὶ τὴν ἀπεικόνισιν τῶν χαρακτήρων.

«Ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Σαίξπηρ, λέγει ὁ Γερβίνοσ, ἀπεικονίζεται ὡς ἐκ κατόπτρου ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, οὐχὶ ὡς ἐν τῷ ἀρχαίῳ δράματι, ὑπὸ τυπικῶν χαρακτήρων, ἀλλ' ὑπὸ διακεκριμένων καὶ ἀτομικῶν τύπων. Ἐν αὐτοῖς βλέπομεν τὸν τε ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικὸν ἀνθρώπον καθ' ἀπάσας αὐτοῦ τὰς βιωτικὰς φάσεις, τὰς συναλλαγὰς ἀπασῶν τῶν τάξεων, ἐν τε τῷ δημοσίῳ καὶ ἰδιωτικῷ βίῳ, εἰσερχόμεθα εἰς τὸν βίον τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἀριστοκρατίας, τῆς Μοναρχίας, εἰς τοὺς ἠρωϊκοὺς χρόνους τῆς Γαλατίας καὶ Βρεττανίας, εἰς τὸν φιλοκίνδυνον κόσμον τῆς Ῥωμαντικῆς τῶν ἵππων τῶν περιόδου, καὶ εἰς τὴν μεσαιωνικὴν καὶ νεωτέραν ἱστορίαν τῆς Ἀγγλίας. Καθ' ἀπάσας δὲ τὰς περιόδους ταύτας καὶ τὰς παμπληθεῖς πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς μεταβολὰς, ἐξετάζει τὰ πάντα ἀπὸ ὑψηλοτέρης περιώπης, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης προκαταλήψεως ἢ μεροληψίας. Τοσοῦτον δ' ἀσφαλῆς καὶ ὑγιεῖς κρίσεις ἐκφέρει περὶ τῆς τέχνης, τῶν ἐθίμων, τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς θρησκείας, ὥστε φαίνεται ἀνήκων εἰς μεταγενεστέραν καὶ ὠριμωτέραν γενεάν· ἢ ἐπιστήμη καὶ ἡ γνώσις ἄς καθ' ἀπάσας τὰς φάσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ βίου ἀναπτύσσει, ἀποκαθιστῶσιν αὐτὸν διδάσκαλον ἀναμφισβητήτου κύρους. Τόσον δὲ πλουσίως ἀντλεῖ τὰς περὶ ἠθικῆς

» θεωρίας αὐτοῦ ἐκ τῆς παρατηρήσεως τοῦ ἐξω-
» περικοῦ κόσμου, καὶ τοσοῦτον καλλύνει αὐτὰς
» διὰ τοῦ πλοῦτου τοῦ ἐσωτερικοῦ, ὥστε πλει-
» ὄτερον ἴσως παντὸς ἄλλου συγγραφέως, εἶνε
» ἄξιός νὰ θεωρῆται ὁδηγὸς κατὰ τὴν διὰ τοῦ
» κόσμου τούτου διάθεσιν ἡμῶν.»

Ἄνευ ὑπερβολῆς δύναται τις νὰ εἶπῃ ὅτι ὁ
κόσμος ἅπας ἐγκλείεται ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ ἀθα-
νάτου τῆς Ἀγγλίας ποιητοῦ. Βασιλεῖς, πρίγκι-
πες, αὐλικοὶ καὶ λαός, ἄνδρες, γυναῖκες, γέ-
ροντες καὶ παιδιὰ, χωρικοὶ καὶ ἀστοί, στρατι-
ῶται, ὑπηρέται, γελοιοποιοὶ καὶ βοσκοί, πᾶ-
σαι αἱ κοινωνικαὶ τάξεις περιγράφονται διὰ
χρωμάτων ἀνεξίτητων, παρερχόμενοι ὡς ἐν κα-
τόπτρῳ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀναγνώστου,
θαυμασίως δ' ἐκτυλίσσονται τὰ ἀνθρώπινα
πάθη καὶ συναίσθηματά ὑπὸ τοῦ μεγάλου τού-
του ἐρευνητοῦ τῆς φύσεως καὶ ἀνατομῆς τῆς
ἀνθρωπίνης καρδίας. Ὅποιος ἀκένωτος θησαυ-
ρὸς παρατηρήσεων καὶ φιλοσοφικῶν ἄμα καὶ πρα-
κτικῶν σκέψεων! Ὅποια ἀνεξάντλητος δημι-
ουργικὴ δύναμις! Ὅ ἀνεξάντλητος δημιουργὸς
ψυχῶν, ὡς ἀποκαλεῖ αὐτὸν ὁ Taine, δημιουργεῖ
ἀενάως, νέους πάντοτε ἀποκαλύπτων ἡμῖν
κόσμους καὶ νέους ἐρίζοντας.

Τοσαύτην ἐκπληξὴν καὶ τοσοῦτον θαυμασμόν
ἐνεποίησεν εἰς τὸν μέγαν τῆς Γερμανίας ποιη-
τὴν Goethe ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἔργων τοῦ Σαίξ-
πηρ, ὥστε δὲν ἐδίστασε νὰ ἐκφέρῃ περὶ αὐτῶν
τὴν ἀκόλουθον βραυσθήμαντον κρίσιν:

«Δὲν ἐνθυμοῦμαι, λέγει, ἀν βιβλίον τι, ἀνθρω-
» πος ἢ περίστασις τοῦ βίου μου, παρήγαγόν
» ποτε ἐν ἐμοὶ ἐντύπωσιν τοιαύτην, ὅταν τὰ
» δράματα τοῦ Σαίξπηρ. Φαίνονται ἔργον
» πνεύματος θεσπεσίου, ὅπερ προσήγγισε τοὺς
» ἀνθρώπους, ἵνα διὰ τοῦ τερπνοτάτου τρόπου
» διδάξῃ αὐτοὺς νὰ γνωρίσωσιν ἀλλήλους. Δὲν
» εἶνε ποιήματα. Ἀναγινώσκων τις αὐτὰ νομίζει
» ὅτι εὐρίσκειται ἐνώπιον τῶν ἀνεωγμένων δέλ-
» των τῆς Εἰμαρμένης. Ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Σαίξπηρ
» εὐρίσκω ἐκφραζόμενα καὶ ἀναπτυσσόμενα ὅσα
» προαισθήματα ἠσθάνθη ποτὲ περὶ τοῦ ἀνθρω-
» πίνου γένους, καὶ τὰ ὅποια ἀπὸ τῆς νεότητός
» μου ἠσθάνομην χωρὶς νὰ κατανοῶ αὐτὰ ἐναρ-
» γῶς. Νομίζεις ὅτι σοὶ ἀποκαλύπτει πάντα τὰ
» αἰνίγματα, χωρὶς ὅμως νὰ δύνασαι νὰ εἶπῃς
» « Ἴδού ἡ λύσις ». Τὰ μάλιστα μυστη-
» ριῶδη καὶ σύνθετα πλάσματα τῆς φύσεως
» δρῶσιν ἐνώπιον ἡμῶν ἐν τοῖς ἔργοις του, ὡς
» ὠρολόγια, ὧν καὶ πλάξ καὶ κινήσιον εἰσὶν ἐκ
» χρυστάλλου· δεικνύουσι μὲν τὴν πορείαν τοῦ
» χρόνου, ἀλλ' ἐν ταύτῳ δύναται τις νὰ ἴδῃ
» καὶ τοὺς κινουμένους αὐτὰ τροχοὺς καὶ ἐλατή-
» ρια. Ἡ ἐσπευσμένη τῶν ἔργων τοῦ Σαίξπηρ
» ἀνάγνωσις, μὲ παρῶτρυνε πλείοτερον παντὸς
» ἄλλου νὰ χωρῆσω εἰς τὸν πραγματικὸν κό-

» σμον, καὶ μετὰ τῶν κυμάτων τῆς Εἰμαρμένης,
» τῶν ὑπὲρ τὴν πραγματικότητα ὑφουμένων
» ἀναμιγνυόμενος, ἀντλήσω ποτέ, εἰ δυνατόν
» κύπελά τινα, ἐκ τῆς θαλάσσης τῆς ἀληθοῦς
» φύσεως, καὶ διαχύσω αὐτὰ ἀπὸ τῆς σκηνῆς
» εἰς τὸ κοινὸν τῆς πατρίδος μου». Ὁ δὲ Schil-
ler ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς παραστάσεως τοῦ Τι-
μωνος τοῦ Ἀθηναίου τοῦ Σαίξπηρ ἔγραψε
τάδε: «Ἐργον ὡς ὁ «Τίμων ὁ Ἀθηναῖος» τοῦ
Σαίξπηρ, ἐπὶ οὐδεμιᾶς Γερμανικῆς σκηνῆς ἐδι-
δάχθη, καθόσον ἐγὼ γινώσκω. Ἐν τοῖς δρά-
μασι τοῦ Σαίξπηρ ἀνευρίσκω πρὸ παντὸς ἄλλου
τὸν ἄνθρωπον. Εἰς οὐδὲν ἄλλο ἔργον παρίστα-
ται μοι ἀληθέστερος, οὐδὲν ἄλλο λαλεῖ πρὸς
τὴν καρδίαν μου τοσοῦτον εὐκρινῶς καὶ εὐγλώτ-
τως, οὐδὲν ἄλλο μοι διδάσκει τὴν φιλοσοφίαν
τοῦ βίου τόσο, ὅσον ὁ Τίμων ὁ Ἀθηναῖος! Ἡ
ἐκμετάλλευσις τοιοῦτου χρυσορυχείου τιμᾶ ἐξό-
χως τὴν τέχνην».

«Τὸ θέατρον τοῦ Σαίξπηρ, εἶπεν ὁ Λέσσιγκ,
εἶνε κάτοπτρον τῆς φύσεως. Τῷ ὄντι, παρα-
τηρεῖ ὁ Μεζιέρ, ἡ φύσις περιλαμβάνει τὰς ποι-
κιλωτάς σκηνάς, τὸ εὐεῖδες καὶ δυσειδές,
τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν, τὴν χαρὰν καὶ τὴν λύ-
πην, συνεχῶς δὲ συνάπτει τὰς ἀντιθέσεις καὶ
διὰ χειρὸς ἀμερολήπτου παράγει ἐκ τοῦ κόλπου
αὐτῆς τὰ εὐγενέστατα καὶ ἀγενέστατα ἔργα.
Ὁ Σαίξπηρ, πράττει ὅπως ἡ φύσις. Δὲν ἐκλέγει
ὡς οἱ κλασσικοὶ ποιηταί, οὐδὲ μεταχειρίζεται
κατὰ προτίμησιν εὐγενῆ στοιχεῖα, ἀλλὰ συνδυά-
ζει εἰκόνας διαφόρους, ὅπως παρουσιάζει αὐτὰς ὁ
βίος, χωρὶς οὐδὲν νὰ καλύπτῃ τὰς ἀγενεῖς
ἢ ἤττον εὐγενεῖς. Οὐδὲν τὸ ἀπολύτως ὠραῖον
βλέπει ἐν τῷ κόσμῳ. Παρὰ τὰ μᾶλλον στίλβον-
τα μέρη, παρατηρεῖ κηλίδας, καὶ μετ' ἀκριθείας
ζωγράφου εἰκονίζει ὅ,τι ὑποπίπτει εἰς τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς του. Οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ πράγματα δὲν ὑφί-
στανται ἐν τῷ νῷ αὐτοῦ μεταμορφωσιν τοιαύτην
ὥστε ν' ἀπογυμνωθῶνται τῶν ἀτελειῶν των. Τού-
ναντίον, παραλαμβάνει ἄνευ προλήψεως καὶ αὐ-
τὰ τὰ ἀγενῆ στοιχεῖα καὶ διατηρεῖ αὐτὰ διὰ
νὰ εἶνε ἀκριβῆς. Ὁ μὲν κλασσικὸς συγγραφεὺς
λέγει ἐκ τῆς ἀληθείας μόνον ὅ,τι δύναται νὰ
ῤηθῇ δι' ὕψους ὑψηλοῦ, ὁ δὲ Σαίξπηρ λέγει αὐ-
τὴν ἀκεραίαν. Ἡ τραγικὴ θλιψὶς τοῦ βασιλέως
Ληρῆτις ἀποτελεῖ τὴν βῆσιν τοῦ ἔργου, δὲν πα-
ρασύρει αὐτὸν ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ καλύψῃ
τὴν κωμικὴν φυσιογνωμίαν τοῦ γελοιοποιοῦ,
ὅστις συνοδεύει τὸν ἐκθρονισθέντα βασιλέα. Διά-
νοια ἤττον εὐρεία ἤθελεν ἀσχοληθῆ μόνον πε-
ρὶ τοῦ κυρίου προσώπου καὶ τῆς κρατούσης ιδέ-
ας ἢ ἐκπροσωπεῖ, ἤτοι περὶ τῆς συμφορᾶς πα-
τρὸς ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ τέκνων διωκομένου.
Ὁ Σαίξπηρ εἰσχωρεῖ πέραν τῆς ἐπιφανείας ταύ-
της τῶν πραγμάτων ὅπως συμπληρώσῃ τὴν ὑ-
πόθεσιν τοῦ δράματος διὰ περιστάσεων καὶ πα-

ρομαρτούντων αἰσθημάτων, ἅτινα καθιστῶσιν
αὐτὴν ἐναργῆ. Μόνος ὁ Ληρῆθ' εἴλκυε τὸν οἰ-
κτον ἡμῶν, ἀλλ' εἶνε ἐτι μᾶλλον ἄξιός οἴκου
διὰ τῆς ἀντιθέσεως ἣν εἰς τὴν ἀγρίαν αὐτοῦ
λύπην παρουσιάζει ἡ μεμελετημένη φαιδρότης
τοῦ συνοδοιπόρου του. Καθ' ἣν στιγμὴν οἱ ἄλκι-
μοι μαχηταὶ βαρείας καταφέρουσιν ἀλλήλοις
πληγὰς εἰς Shrewsbury, ὁ χονδρὸς Sir John-
son πίπτει πρηνῆς ἵνα μὴ ἴδῃ αὐτὸν ὁ ἐχθρὸς,
ὅτε δὲ ὁ πρίγκιψ Ἐρρίκος ζητεῖ παρ' αὐτοῦ ὄ-
πλον, οὗτος τῷ προσφέρει φιάλην ἣν ἐξάγει ἐκ
τοῦ κόλπου του. Ὅτε δὲ πάλιν παρουσιάζει
ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοὺς τολμηροὺς μαχητὰς τοῦ
Azincourt δὲν λησμονεῖ τὸν σχολαστικὸν
Fluellen, τύπον κωμικοῦ, ὅστις προκαλεῖ γέ-
λωτα καθ' ἣν στιγμὴν ἀποσπᾷ τὸν θαυμα-
σμόν ἡμῶν τὸ θάρρος τοῦ Ἐρρίκου 5ου. Οὐδεὶς
ζωγραφεῖ κάλλιον τοῦ Σαίξπηρ τοὺς ἡρωί-
κούς καὶ φιλοπολέμους χαρακτήρας. Πνοὴν
ἀρηίφρον αἰσθάνεται τις διακεχυμένη ἐν ταῖς
σελίσι τοῦ Ὁθέλλου, τοῦ Μάκβεθ καὶ τοῦ Ἐρρί-
κου τοῦ 5ου. Εἶνε δὲ τοῦτο χαρακτηριστικὴ
ιδιότης τῆς πολλαπλῆς ταύτης διανοίας. Δύνα-
ται νὰ διεγείρῃ ἐνθουσιασμόν ἄμα καὶ γέλωτα, νὰ
θαυμάζῃ καὶ νὰ σκώπητ' μετὰ τῆς αὐτῆς εἰλι-
κρινείας καὶ νὰ προκαλῆ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνα-
γνώστου τὰ μᾶλλον ἀντίθετα αἰσθήματα, ἅτινα
συνδυάζει ἡ ἰσχυρὰ αὐτοῦ διάνοια. *Οὐδαμῶς ἐν
τῇ ἱστορίᾳ* τῶν γραμμάτων ἀναφέρεται παρά-
δειγμα οὕτω ποικίλης διανοίας· οἱ μὲν ὡς
ὁ Σοφοκλῆς, εἰσι καθαρῶς τραγικοί, οἱ δὲ ὡς ὁ
Πλαῦτος, κωμικοί. Ὁ Σαίξπηρ ἀφίησιν εὐχερῶς
τὴν ποιητικὴν χώραν τῆς τραγωδίας ἵνα κα-
τέλθῃ εἰς τὸν πεζὸν λόγον τῶν κωμικῶν, ἐκ δὲ
τῶν κάτω στρωμάτων τοῦ Μίμου καὶ τῆς παρω-
δίας ἀνέρχεται δι' ἐλαφρὰς πτήσεως πρὸς τὰς
κορυφάς, ἐνθα κἀθηνται τὰ τραγικὰ πρόσωπα.
Εἶνε γόνιμος ὡς ἡ φύσις, παράγων ἐν ταυτῷ εὐ-
γενεῖς καὶ ἀγενεῖς χαρακτήρας, εὐφυεῖς καὶ ἀ-
φυεῖς, ἥρωας καὶ γελοιοποιούς, θλιβεράς ἄμα
καὶ φαιδράς σκηνάς. Ὅστις, λέγει ὁ Kreysing,
μετέβη ποτὲ εἰς ἐορτὴν μὲ πρόσωπον φαιδρὸν
ἀλλὰ μὲ καρδίαν συντετριμμένην, ὅστις εἶδε τὸν
ἥλιον λάμποντα ἐπὶ πεδιάδος, ὑπὸ καταγιγῆδος
ἐρημωθείσης, ἐκεῖνος δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὰς
ἀντιθέσεις τῆς ποιήσεως τοῦ Σαίξπηρ.»

Λέγεται ὅτι ὁ ποιητὴς ἔγραψε τὰ ἔργα αὐ-
τοῦ κατὰ παραγγελίαν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ θεά-
τρου, ὅστις ἐξέλεγε θέματα σύμφωνα πρὸς τὰς ἀ-
παιτήσεις τοῦ κοινού, καὶ ὅτι τινὰ μὲν ἔγρα-
ψαν χάριν ὀλίγων, τινὰ δὲ χάριν τῶν πολ-
λῶν. Ἄν ὁ διευθυντὴς τοῦ θεάτρου εἶχεν ἀνάγκη
δράματος, ὁ ποιητὴς ἠναγκάζετο νὰ γρά-
ψῃ αὐτὸ ταχέως. Ἄν θέμα τι ἦν ἀρεστόν τῇ
αὐτῇ, ὁ Σαίξπηρ ἔγραφεν ἐπ' αὐτοῦ δράμα
ἢ κωμῶδιαν.

Βεβαίως πολλὰ ἔργα ἔγραψαν κατὰ τὴν
ἐπιθυμίαν τοῦ θιασάρχου, ὅστις πρὸ παντὸς
ἄλλου εἶχεν ὑπ' ὄψει τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ συμφέρον,
ὅπερ εὕρισκε διδάσκων δράματα ἀρέσκοντα εἰς
τὸ πλῆθος· ὁ δὲ ποιητὴς, ὅστις συνεταίρισθη
τῷ 1593 μετὰ τοῦ ὑποκριτοῦ καὶ θιασάρχου
Burbadge, ἔγραφεν ἴσως κατὰ παραγγελίαν
αὐτοῦ, ἀναπτύσσων θέματα ἀρέσκοντα εἰς τὸ
κοινόν. Ἄλλ' ἄρα γε δύναται τις νὰ παραδεχθῇ
ὅτι ὁ Σαίξπηρ ἔγραψεν ἅπαντα αὐτοῦ τὰ ἔργα
πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ συμφέροντος τῶν διευ-
θυντῶν τῶν θεάτρων, ἢ χάριν τῶν ἀπαιτήσεων
τοῦ κοινού, καὶ ὅτι ἀριστοτεχνήματα οἷα ὁ
"Αμλετ, ὁ Βασιλεὺς Ἀἴθρ, ὁ Ὁθέλλος, ὁ Μάκ-
βεθ, ὁ Ῥωμαῖος καὶ ἡ Ἰουλιέττα, ὁ Ἰούλιος
Καῖσαρ, ὁ Κοριολανός καὶ ἄλλα, ἅτινα προῦ-
ξήνησαν καὶ προξενούσι τὸν θαυμασμόν τοῦ κό-
σμου διὰ τὸν ἐν αὐτοῖς ἐγκλειόμενον ποιητικὸν
θησαυρόν, καὶ τὰ ὅποια κατατάσσονται μεταξύ
τῶν ἀρίστων προϊόντων τῆς ἀνθρωπίνης δια-
νοίας, ἔγραψαν κατὰ παραγγελίαν τρίτου;
Ἐν αὐτοῖς ὁ ποιητὴς ἐκφράζει τὰ ὑπερπλη-
ροῦντα τὴν καρδίαν του αἰσθήματα, ἀναπτύ-
σσων θαυμασίως παντοῖα κοινωνικὰ καὶ πολιτι-
κὰ ζητήματα, ἅτινα διὰ πολλοῦ χρόνου καὶ
πολλῆς πείρας ἐδιδάχθη.

Ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ἐν τῇ πρὸς τὸν κόμητα
Southampton ἀφιέρωσι τῆς Ἀφροδίτης καὶ
τοῦ Ἀδωνίδος λέγει: «Ἐλπίζω, ὠφελοῦμενος
ἐκ τῶν ὠρῶν τῆς σχολῆς, νὰ προσφέρω ὑμῖν
σπουδαιότερόν τι ἔργον». Ἐκ τῶν λόγων τούτων
τοῦ ποιητοῦ, δὲν δύναται τις ἄρα γε νὰ εἰκάσῃ
ὅτι εἶχε κατὰ νοῦν τὴν συγγραφὴν σπουδαιο-
τέρου ἔργου;

(Ἔπεται συνέχεια).

MIX. N. ΔΑΜΠΡΑΛΗΣ

ΜΑΓΕΙΡΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

ΕΝ ΛΕΙΨΙΑΙ

B'.

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον.)

Πρὶν ἢ ἀνέλθω εἰς τὸν ἄνω ὄροφον, κατὰ
τὴν ἐπομένην ἐπίσκεψίν μου, παρατηρήσας ὅτι
κάτι ἄξιον λόγου εἶχον παραλείψῃ νὰ περιε-
ρασθῶ ἐν τῷ ἰσογείῳ, ἐσπευσα ν' ἀναπληρώσω
τὴν παραλείψιν ταύτην. Εἶχον δὲ παραλείψῃ
οὐδὲν ἄλλ' ἢ τὰ ἐκθέματα τοῦ στρατιωτικοῦ
ἐπιμελητηρίου Λειψίας: τροφὰς στρατοῦ ἐν ἐκ-
στρατείᾳ. Καὶ ἦσαν ταῦτα παντοειδῆ, τὰ πλεί-
στα ἐν θήκαις καὶ φιαλίδιαις συνεσκευασμέ-
να. Οἱ ἐγγεγραμμένοι τίτλοι εἰδείκνυον ὅτι
περιείχοντο συμπεπυκνωμένα ἐκχυλίσματα κρέ-

ατος, όσπρίων και τείου έτι και καφέ. Έξετίθεντο έτι και άλίπαστα κρέατα και άρτος τις παρεσκευασμένος εξ άλεύρου και πυκνού βοείου ζωμού. Άλλ' ή έρευνα και μελέτη τούτων άπήτει ειδικότητα, ής έστερούμεν. "Όθεν έρριψα τελευταίον βλέμμα επί τής παρακειμένης μαγειρικής άμάξης δυναμένης να παρασκευάζη τροφήν δια 500 άνδρας έν έστρατειά έντός των πελωρίων αύτης λεβήτων και άνήλθον εις τόν πρώτον όροφον δια σημαιστολιστου κλίμακος.

Έν τῷ διαδρόμῳ ὑπῆρχον ἰδίᾳ λάχανα ἐκτεθειμένα εἶτε νωπά, εἶτε καί ἀπεξηραμένα ἐπιμελῶς κατὰ μικρά τεμάχια, ὡς νά ἦσαν προσφιλῆ ἐνθυμήματα. Ἐξετίθεντο δὲ καί ἐντός πολυτελῶν θηκῶν δωδεκάδες φιαλιδίων λίαν φιλοκάλως ἐσκευασμένων. Βέβαιος ὅτι ἦσαν μύρα ἠπόρουσαν τίνα εἶχον ταῦτα σχέσιν πρὸς τὴν μαγειρικήν, ἀλλ' ἡ ἐπιγραφή τοῦ πρώτου φιαλιδίου ὅπερ ἤγγισα μ' ἐφώτισε πληρέστατα. Ἡ χρυσῆ ἐπιγραφή ἔλεγε: Ζωμὸς κρομμύου. Ἐννοεῖται ὅτι καί οἱ σύντροφοί του ἦσαν ἀναλόγου καταγωγῆς: Ζωμὸς σελίνου, ζωμὸς λαχανοῦ κλπ. Δὲν εἶμαι ἐντριβῆς περὶ τὰ μυστήρια τῆς τευτονικῆς μαγειρικῆς καὶ δὲν ἐννοῶ οὔτε τὴν χρῆσιν τῶν ἀρωμάτων αὐτῶν, οὔτε τὸν λόγον, δι' ὃν ἀξιοῦνται τοιαύτης τιμητικῆς περιβολῆς, ὡς νά ἦσαν προωρισμένα διὰ τὸ κομμωτήριον ἀριστοκρατικῆς δεσποίνης.

Ἡ μετὰ τὸν διάδρομον αἶθουσα δύναται νά ὀνομασθῆ κατ' ἐξοχὴν Λουκούλλειος, ἂν ὑποθεθῆ ὅτι ὁ Λουκούλλος ἦτο δυνατόν ποτέ νά ἐγγίσῃ γερμανικὸν φαγητόν. Ἀλλὰ τέλος πάντων ἐν αὐτῇ ἐκτίθεται ὅ,τι ἐκλεκτόν καὶ ἐντέχνως παρεσκευασμένον. Ὁλη ἡ αἶθουσα εἶνε ἀπέραντον ἐστιατόριον ἐν τῷ ὁποίῳ οἱ κεκλημένοι τρώγουσι... διὰ τῶν ὀφθαλμῶν. Ἐκεῖ πύργοι ἐξ ἀστακῶν, παλάτια ἐκ κρεάτων, κελύβια ἐξ ἰχθύων—ὀλόκληρος οἰκοδομικὴ ἐφηρμοσμένη ἐν τῇ γαστρονομίᾳ. Ἐξέχουσι τινὰ μνημεῖα ἀληθῆ, οἷονεῖ πίδακες μετὰ κύκνων καὶ δελφίνων ζαχαροπλαστών, στῆλαι ἐκ τρομώδους πηκτῆς, κηπάκια ἐξ ἐδεσμάτων, ἀληθῆς τῆς γεύσεως πανήγυρις, τοῦ στομάχου τρυφή. Καὶ ποῦ οἱ ἀμέτρητοι γάλοι τεθαμμένοι ὑπὸ σωρὸν πολυχρόμων ἀρυμάτων ἢ πλείοντες ἐντός καρυκευμάτων! Καὶ χῆνες ἐκεῖ καὶ λαγωοὶ καὶ ἀμνοὶ καὶ ἡ κλίμαξ ὅλη τῶν ἀβροσάριων πτηνῶν καὶ τετραπόδων!... Ἡ ρίς πληροῦται γαργαλιστικοῦ ἀρώματος, τὰ ὄμματα περιλείχουσι διὰ βλέμματος τὰ ἠδυπαθῶς διερωγότα στέρνα πεπληρωμένης χηνός, τὴν ἀναπεπταμένην ὀπτὴν πτέρυγα πέδικος, καὶ τὰ χεῖλη πλαταγοῦσι καὶ συσφιγγονται. Τί βάσανος αὐτῆ! ἀληθῶς Ταντάλειος! Ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ οἱ ψυχροί,

οἱ τυπικώτατοι Γερμανοὶ δὲν ἠδυνήθησαν πλέον ν' ἀνθέξωσιν καὶ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς ἐκθέσεως, ὅτε τὸ τμήμα ἦν ἐλάχιστον καὶ ἡ συρροὴ μεγίστη, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν φαγητῶν καὶ πλείστα κατέκλεψαν καὶ κατέφαγον.

Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι ἐκθέται φαγητῶν δὲν ἦσαν μόνοι οἱ ξενοδόχοι οἱ μάλλον διαπρεπεῖς, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ σχολαὶ μαγειρικῆς ἀμιλλώμενοι ἐν τῇ τελειότητι τῆς τέχνης. Ἐν γερμανικαῖς πόλεσιν ὑπάρχουσι τοιαῦται ἰδιωτικαὶ σχολαί, ἐν αἷς μαθητεύουσι κόραι τοῦ λαοῦ εἶτε ὅπως ἐπαγγελματικῶς γείνωσι περιζήτητοι μαγεῖρισσαι, εἶτε ἀπλῶς ὅπως καταστῶσιν εἰδήμονες οἰκοκυραί. Αἱ τοιαῦται σχολαὶ εἶνε συνήθως καὶ οἰκοτροφεῖα καὶ δύναται τις ἐπὶ τιμῆματι 70—80 φοινίκων παρ' αὐταῖς νά καταναλίσκῃ ἐκάστην μεσημβρίαν τὰ μαγειρικὰ γυμνάσματα τῶν μαθητριῶν.

Ἡ αἶθουσα τῆς ζαχαροπλαστικῆς καὶ πλακουτοποιίας ἔχει τοῦτο τὸ ἐπὶ πλέον θέλητρον, ὅτι παρὰ τὰ ἐκθέματα ἐκάστου καταστήματος παρίστανται κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἦτον θελκτικαὶ πωλήτρια πωλοῦσαι μικρὰ τινὰ ἀντικείμενα ἐκ τῶν πολλαπλῶν ἐκεῖ ἐκτεθειμένων.

Μεταξὺ τῶν ἐκθεμάτων διασήμευ ἐργαστασίου σοκολάτας ἐξέχει τύμβος ὄλος ἐκ σοκολάτας πεπλασμένος. Ἐρωτῶ χάριν περιεργείας τὴν χαριεστάτην ξανθὴν πωλήτριαν πόσον στοιχίζει.

— Διακόσια μάρκα, ἀπαντᾷ μειδιῶσα, τὸν θέλετε;

— Τὸν θέλω διὰ τὸν τάφον μου· ἀλλ' ἔως ν' ἀποθάνω θά τὸν φάγω...

— Ἐχετε δίκαιον, ὑπολαμβάνει μεθ' ἐτοιμότητος σπανίας διὰ Γερμανίδα, ἀλλ' ὅταν ἀποθάνετε νά τὸν προτιμήσητε ἀπὸ κάθε ἄλλο μνημεῖον...

— Ἀληθινά; καὶ γιατί...

— Ὅθ' εἶνε τόσοσ γλυκὸς ὁ θάνατος ὅταν ἔχετε τέτοιο μνημα...

Παρέκει ἄλλη τις μικρὰ, μελαγχρινὴ ὡς Ἐβραία, ἐπώλει σιγάρα ἐκ σοκολάτας, καὶ εἰς τοὺς διερχομένους κυρίως εἶτειν τοιαῦτα συνιστῶσα πειστικώτατα τὸ ἐμπόρευμα:

— Πάρετε καὶ δὲν θά πικραθῆτε, κύριοι. Τέτοια σιγάρα εἰς κατὰρ καπνοπωλείων δὲν ἠμπορεῖτε νά εὔρετε. Εἶνε γλυκώτατα εἰς τὸ κάπνισμα. Δὲν μυρίζουν ἄσχημα, δὲν ἐνοχλοῦν τὰς κυρίας. Ἡμπορεῖτε νά τὰ κάπνισετε καὶ ὅπου εἶνε ἀπηγορευμένον τὸ κάπνισμα, καὶ δὲν ἔχετε ἀνάγκην φωτιάς διὰ νά τὰνάψατε.

Ἐν τῇ αὐτῇ αἰθούσῃ ἦν ἐστημένον μικρὸν κινεζικὸν περίπτερον, κ' ἐντός αὐτοῦ κινεζοὶ παρεσκευάζον τείον καὶ παρῆχον εἰς τὸν αἰτοῦντα ἀντὶ δεκαλέπτου ἐν κύπελλον. Οἱ Κινεζοὶ δὲν

προήρχοντο ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς μακρινῆς πατρίδος των, ἀλλ' ἐκ Βερολίνου, ἐνθα ὑπάρχει μέγα κατάστημα κινεζικῶν προϊόντων. Ἐφερον δὲ τὰς ἐγγυφίους αὐτῶν στολὰς καὶ ἡ κόμη ἐκάστου ἐκυλίετο ἐπὶ τῆς βράχως τῆς πρασίνης ὡς ὄφις ἐπὶ φυλλωμάτων, πρὸς μεγάλην τέρψιν τῶν περιέργων Γερμανῶν, ὅτινες συνηροίζοντο περὶ αὐτῶν, ὡς περὶ σπανίων ζῶων.

Ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς αἰθούσης ταύτης-ἦτις χρῆσιμεῖε συνήθως διὰ παραστάσεις—ὑποκατάστημα ὀλλανδικῶ σοκολατοποιεῖου παρῆχεν ἀναψυχὴν εἰς τοὺς ἐπισκέπτας καὶ σοκολάτας κύπελλα. Τόσον δὲ πλήθος ἀνήρχοντο ἐκεῖ, ὥστε ἐκάστοτε ἐπληροῦντο πάντα τὰ μικρὰ αὐτοῦ τραπέζια καὶ ἐκλείετο ἡ εἴσοδος ἐπὶ τινὰ λεπτά.

Μεταξὺ τῶν πλακούντων ἐξέχουσι τὰ περίφημα τῆς Νυρεμβέργης, ὧν ἡ δριμεία καὶ παχέια ἄμα γεῦσις τόσοσ ὁμοιάζει πρὸς τὴν τῶν ξηρῶν σύκων. Ἐξ ἄλλου ἀξίον προσοχῆς εἶνε καὶ τὸ ἐν φιαλιδίοις ἐκτιθέμενον γάλα τοῦ Ὀλσταίν, οὕτω παρεσκευασμένον ὥστε διατηρεῖται ὡς νωπὸν καὶ ἄδουλον.

Ἐν ἐτέρῳ διαδρόμῳ περιέχονται τὰ ἐμμεσον τινὰ σχέσιν πρὸς τὴν ἐκθεσιν ἔχοντα. Ἦτοι: μαχαίροπέρινα καὶ κοχλιάρια μετὰ πολλῆς χάριτος συμπελεγμένα ὥστε θωρακίζουσι ὡς διὰ λεπιδωτοῦ θώρακος ὀβελίσκους καὶ ἀσπίδας, ἐστημένους ἢ ἀνηρτημένους ἀπὸ τῶν τοίχων· πινάκια καὶ λοιπὰ τραπέζης σκευῆ· χειρόμακτρα ἢ μάκτρα τοῦ μαγειρείου· ἀνθη τεχνητὰ, ἐπιπλα ἐστιατορίου κλπ. Εἰς τὸ πέρασ δὲ τοῦ διαδρόμου τράπεζα καθ' ὅλα ἐτοιμος ὅπως δεχθῆ δαιτυμόνας, περιεστοιχισμένη ὑπὸ λαμπρῶν ἐδωλίων, φωταγωγομένη ὑπὸ ηλεκτρικῶν λαμπτήρων, ὑπὸ τὸ ἀπλετον φῶς τῶν ὁποίων ἀπῆστραπτον μέχρι τυφλώσεως τὰ ἀργυρὰ καὶ κρυστάλλινα σκευῆ, ἐνεθύμιζε τὰς μαγικὰς ἐκείνας τραπέζας τῶν παραμυθίων, αἵτινες ἐπὶ ἐτη ἔμενον οὕτως ἐτοιμοὶ ἀναμένουσαι καλότυχα βασιλόπουλα!...

Ἐμπορὸς τις παρέκει ἐξεποίη ὕψασμα κυανόλευκον εἰδικῶς διὰ τὸ μαγεῖριον προωρισμένον, ὡς ζῶσαν δὲ σύστασιν τοῦ ἐμπορευματος παρῆχεν εἰς θεῶν Βοημιὰ ἐνδεδυμένην ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν διὰ τοιοῦτων. Ἦτο δὲ πειστικωτάτη ἡ σύστασις—καὶ δι' ὅσους δὲν εἶχον ἀνάγκην τοῦ ὕψασματος—διότι ἡ Βοημία εἶχεν ἀβροτάκον καὶ εὐπράφες τὸ σῶμα, περιβεβλημένη δὲ τὴν κυανόλευκον ταύτην στολὴν ὁμοιάζεν ἀκριβῶς τὰ πελώρια ἐκεῖνα κινεζικὰ ἐκ πορσελάνης δοχεῖα. Καὶ ἐπαλοῦντο ἀκόμη ἐκτεθειμέναι ἐμπροσθῆλαι τοῦ μαγειρείου καὶ σκούφοι

μαγεῖρων καὶ φουστρά καὶ τέλος βιβλία μαγειρικῆς.

Τοιαύτη τις ἦτο ἡ μαγειρικὴ ἐκθεσις κατὰ τὰς προχείρους ἐντυπώσεις ξένου ἐπισκέπτου. Ὑπὸ ὄλως ἀλλοίαν ἐποψίν ἐξήτασεν αὐτὴν ὁ ἐνταῦθα τύπος καὶ μακρὰ ἄβρα ἐγράφασαν. Ἀνεξαρτήτως δὲ τῆς καθόλου ἐπιτυχίας αὐτῆς τὸ ἀληθές εἶνε ὅτι ὑπῆρξεν ἀφορμὴ ἐμπορικῆς κινήσεως καὶ λίαν ἐπικερδῆς εἰς τὴν μαγειρικὴν βιομηχανίαν. Ἰσως τοιαύτη ἐκθεσις εὐκολώτερον ἠδύνατο νά ὀργανωθῆ καὶ παρ' ἡμῖν, ἢ καὶ ἀποτυχοῦσαι ἐκθέσεις ἀνθῶων, καθόσον θά εἶχε πολὺ τὸν ἐμπορικὸν χαρακτήρα κ' ἐκ συμφέροντος ἐκθέται θά προσήρχοντο. Μόνον τῶν οἶνων τὸ τμήμα πόσον πλούσιον θά ἦτο ἐν ἑλληνικῇ ἐκθέσει!

Αἱ σκέψεις αὐταὶ ἀνεκυκλοῦντο ἐν τῷ λογισμῷ μου ἐνῶ ἐξεληθὼν τῆς ἐκθέσεως γοργῶς ἐβάδιζον ὑπὸ τὸν ἑναστρον καὶ παγερὸν οὐρανόν. Εἶνε τοῦτο προσωπικὸν ἐλάττωμα, ἰδιαίτερα ἀδυναμία ἀγνωσῶ, ἀλλ' ὅ,τι νέον βλέπω ἐν τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ εὐθὺς συλλογίζομαι πῶς ἠδύνατο νά ἐφαρμοσθῆ καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι, τῇ μικρᾷ καὶ μεμακρυσμένη Ἑλλάδι.

Δ*

ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ

Χαριεστάτον ἀνεκδοτόν περὶ φιλολογικῆς ἀποτυχίας τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἰταλίας ἀναγράφει ἰταλικὴ τις ἐφημερίς:

Ἡ βασίλισσα Μαργαρίτα συνέγραψε ἀνθολογίαν μύθων, ἀλλὰ τελευταίον ἀπέριψε τὴν ἰδέαν τοῦ καὶ νά δημοσιεύσῃ αὐτήν. Κατὰ τὸν τελευταίον χορὸν ἐν τοῖς ἀνακτόροις ὁ Γάλλος πρεσβευτῆς ὁ ἰδιαζόντως τιμώμενος ὑπὸ τῆς βασιλίσσης ἔφερε, ὁμιλῶν μετ' αὐτῆς, τὸν λόγον καὶ ἐπὶ τῶν ἀνεκδότων τούτων μύθων, καὶ προσέθηκεν ὅτι ὁ κόσμος ἐξεπλάγη ὅταν ἔμαθεν ὅτι δὲν θά δημοσιευθῶσιν οὗτοι.

— Ὡ, πιστεῦσατέ με, ἀπήντησεν ἡ βασίλισσα μειδιῶσα, ὁ κόσμος θά ἐξεπλήσσειτο περισσότερο ἐάν τοὺς ἐδημοσίευσεν.

Εἶτα δὲ διηγήθη εἰς τὸν πρεσβευτὴν πρὸς ἐξήγησιν τῆς αὐστηράς ταύτης πρὸς ἑαυτὴν κριτικῆς, ὅτι οὐ πρό πολλοῦ χρόνου ἐδοκίμασε νά δημοσιεύσῃ διήγημά τι πρωτότυπον ἐν τινι τῶν ἐγγυφίων περιοδικῶν ἀποστείλασα αὐτὸ ἀνωνώμως.

— Τί δὲ νομίζετε ὅτι μοὶ ἀπήντησαν; μίαν καὶ μόνην λέξιν: «Cestinato» (Ἐρρίφθη εἰς τὸ καλῆθιον τῶν ἀχρηστων χαρτίων). Ἀπὸ τοῦ

χρόνου τούτου, προσέθηκεν ἡ βασίλισσα, εὐχαριστοῦμαι μὲ μόνον τὸ στέμμα τὸ ὁποῖον φέρω καὶ δὲν ζητῶ ποσῶς νὰ θρέψω καὶ φιλολογικὰς δάφνας.

M*

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Οἱ σχοινοτενεῖς καὶ μεγάλοι τίτλοι ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς μεγεθυντικούς φακούς : οἱ εἰδήμονες γνωρίζουσι τὴν ἀξίαν των καὶ τὴν σύστασίν των, ἐνῶ τὸ πλῆθος χάσκει ἐξ ἐκπλήξεως.

Πολλὰ δυστυχία εἶνε τόσον καλῶς μετρημισμέναι ὥστε φαίνονται ὡς εὐτυχία.

Ποσάκις ἐν τῷ βίῳ ἡ ἰσχύς δὲν εἶνε ἡ προσωπεῖον φερόμενον ὑπὸ τῆς πονηρίας καὶ τῆς ἐπιτηδειότητος !

Ἡ εὐτυχία ὑπάρχει μόνον ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν δυστυχῶν ὁ καλούμενος εὐτυχῆς συνήθως δὲν γνωρίζει τίποτε περὶ τῆς εὐτυχίας του.

Ἐὰν ἐπιδιώκῃς πάντοτε μείζονα εὐτυχιάν, τότε σὲ ἐγκαταλείπει καὶ ἡ μικροτέρα τὴν ὁποῖάν ἔχεις. Ἐἴτε δὲ ἀντλεῖς ἀπὸ τοῦ ὠκεανοῦ, εἴτε ἀπὸ μικροῦ βύακος, οὐδέποτε θὰ παραλάβῃς πλειότερον ὕδωρ ἢ ὅσον χωρεῖ ἐν τῷ ἀγγεῖῳ σου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Μετὰ τὴν μελινίτιδα τῶν Γάλλων καὶ τὴν βοουρίτιδα τῶν Γερμανῶν, τὰς δύο φοβερὰς ἐκρηκτικὰς ὕλας, αἵτινες πρόκειται νὰ χρησιμοποιηθῶσι κατὰ τὸν προσεχῆ πόλεμον μετὰ τῶν δύο τούτων κρατιῶν ἐθνῶν, ἔχομεν τὴν πολεμίτιδα (Bellite) τοῦ Σουηδοῦ ἐρευρέτου Καρόλου Λάλμ. Ἡ νέα ἐκρηκτικὴ ὕλη δὲν περιέχει νιτρογλυκερίνην, ἀλλ' ἄλλας χημικὰς ὕλας, ἐδόθη δ' εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομα πολεμίτις, ἐνεκὰ τῶν πολυτίμων ἰδιοτήτων της διὰ τὰ πυροβόλα ὅπλα. Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῆς ἀσφαλείας τῆς χρήσεως ἡ πολεμίτις ὑπερέχει πάσης ἄλλης ἐκρηκτικῆς ὕλης. Δὲν ἐκρήγνυται διὰ τῆς προσγγίσεως πρὸς εὐλεκτα σώματα εἴτε σώματα ἰσχυρῶς θερμανθέντα. Οὕτε διὰ τῆς προστριβῆς δὲ ἢ διὰ τῆς κινήσεως ἐκρήγνυται καὶ δύναται κάλλιστα νὰ ἀποθηκευθῆ ἢ νὰ μετακμισθῆ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, ἄνευ φόβου αὐτομάτου ἀναφλέξεως. Ἡ ἐκρηκτικὴ δύναμις τῆς πολεμίτιδος εἶνε τριακονταπεντάκις ὑπερέτερα τῆς δυναμείως κοινῆς πυρίτιδος τηλεβόλου. Τὸ σουηδικὸν πυροβολικὸν ἔκαμε δι' αὐτῆς σειρὰν πειραμάτων, ὧν τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν εὐχάριστα. Ἐξ ἄλλου καὶ τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν ἔκαμεν ἀνάλογα

πειράματα, ἐξ ὧν κατεδείχθη ὅτι ἡ νέα ἐκρηκτικὴ ὕλη ὑπερέχει καὶ τὴν βραδικοπυρίτιδα, καὶ ὅτι ἐν ὑπονόμεῳ τιθεμένη εἶνε ἐξησφαλισμένη ἀπὸ πάσης τυχῆς ἐκρήξεως. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πολεμίτις δὲν ἐκρήγνυται ἢ διὰ τοῦ κλονισμοῦ ὃν ποιεῖ ἡ ἐκρηκτικὴ καψύλου ἰδιαιτέρου, δύναται νὰ χρησιμοποιηθῆ ἀκινδύνως ἐν ταῖς ὑπονόμεοις καὶ ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ.

Ἐπάρχουσιν ἐν ταῖς διαφόροις χώραις ὠρισμένα τινὰ εἶδη δένδρων, ἅτινα φαίνεται ὅτι προτιμᾷ ἰδιζόντως ὁ κεραυνός. Ἐν Ἀγγλίᾳ τὰ ὑπὸ τοῦ κεραυνοῦ μᾶλλον προσβαλλόμενα δένδρα εἶνε ἡ πετελέα, ἡ δρυς ἡ μελία καὶ ἡ λεύκη, ἐφ' ὧν καταπίπτει ὁ κεραυνός προτιμότερον ἢ ἐπὶ τῶν ἐγγύς ὑψηλοτέρων δένδρων. Ἐν Ἀμερικῇ τὰ μᾶλλον προσβαλλόμενα δένδρα εἶσιν ἡ πετελέα, ἡ καρύα, ἡ δρυς καὶ ἡ πίτυς. Ἐν Γερμανίᾳ ἐπὶ 265 δένδρων, ἐφ' ὧν κατέπεσαν ὁ κεραυνός, ὑπελόγησαν ὅτι 165 ἦσαν δρυς. Φαίνεται ἐπομένως ὅτι τὸ καλὸν ἢ κακὸν τοῦ ἀγωγοῦ τῆς οὐσίας δένδρου τινὸς ἔχει μεγαλειτέραν σημασίαν ἢ τὸ ὕψος αὐτοῦ. Ὡσαύτως καὶ ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους καὶ ὁ τρόπος τῆς συγκοινωνίας τοῦ δένδρου πρὸς τοῦτο σημαίνουσι πολὺ. Ἐὰν ἐγίνοντο ἐρευνᾶν ἀκριβεῖς ἐπὶ πάντων τούτων, θὰ ἠδυνάμεθα ἴσως νὰ γνωρίζωμεν ποῖα εἶδη δένδρων πρέπει νὰ φυτεύωμεν περὶ τῶν κατοικιῶν, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν κεραυνῶν.

Ἰάπων τις ἐρεῦρε τελευταῖον μέθοδον ὅπως κατασκευάζηται χάρτης ἐκ τῶν θαλασσίων φυκῶν. Ὁ χάρτης οὗτος, ὅστις εἶνε λίαν στερεός, εἶνε ἐπίσης τόσῳ διαφανῆς ὥστε δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἀντὶ ὕλων τῶν παραθύρων. Ἐπίσης βάφεται λαμπρότατα καὶ δι' αὐτοῦ δύναται νὰ κατασκευασθῶσιν ἀπομιμήσεις τῶν παλαιῶν ἐξωγραφημένων ὁλωμάτων.

Ἡ βιομηχανία τῆς μετάξης ἐν Ῥωσίᾳ συγκεντρῶνται εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Μόσχας, τῆς Πετροπόλεως καὶ ἐν τῷ πολωνικῷ κράτει. Ἡ ἔτησίᾳ παραγωγὴ τῆς μετάξης ἀνέρχεται εἰς 75 ἑκατομμύρια φράγκων. Ἡ δὲ παραγωγὴ τῆς μετάξης ἐν Εὐρώπῃ οὕτω πως διανέμεται. Γαλλία 685 ἑκατομμύρια φράγκων, Γερμανία 225, Ἀγγλία 220, Ἑλβετία 80, Ῥωσία 75, Ἰταλία 42, Αὐστρία καὶ Οὐγγαρία 55, Ἰσπανία 25. Οὕτω καὶ διάφοροι τῆς Εὐρώπης χώραι παράγουσι μετὰ τῆς ἀξίας 1, 407, 000, 000, φράγκων.

Αἱ ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες ἀναφέρουσι τὰ ἐξῆς ἀξιολογώμενα πειράματα. Ἐν ἀγρῷ ἐσπαρμένῳ διὰ γεωμήλων καὶ ριζῶν, ἐνέπηξαν πλάκας χαλκοῦ καὶ ψευδαργύρου εἰς 30 μέτρων ἀπόστασιν ἀλλήλων καὶ συνέδεσαν ταύτας διὰ μεταλλικοῦ σύρματος. Οὕτω κατασκευάσθη στήλη ἠλεκτρικὴ, ἥς τινος τὸ ρεῦμα ἐνήργει ἐπὶ τῶν ριζῶν τῶν φυτῶν. Συγκρίνοντες τὰ οὕτω βλαστήσαντα φυτὰ πρὸς ἄλλα ἐτέρων ἀγρῶν παρατήρησαν αὐξήσιν πλάτους 15 μὲν ἐπὶ τοῖς 100 εἰς τὰς ράδας καὶ 25 ἐπὶ τοῖς 100 εἰς τὰ γεώμηλα.

Ἀληθῶς ἰσχυρὰ καὶ εὐέλπιδα ἔθνη εἶνε ἑκαῖνα, παρ' εἰς ἡ σωματικὴ ἀγωγή βαίνει ἐκ συμφώνου μετὰ τῆς ἀγωγῆς τοῦ πνεύματος, τοῦ ἤθους, τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς θελήσεως.